

Фота Наталлі ОВАД

Беларускі дзяржаўны акадэмічны музычны тэатр адзначае паўвекавы юбілей. Учора адбылася вечарына з гэтай нагоды. Тэатр прымаў віншаванні — і, у сваю чаргу, падарыў прыхільнікам святочную канцэртную праграму “Залаты россып аперэты”.

Россып — быў. І не толькі залаты, але і срэбраны, дыямантавы, дый проста з рознакаляровага канфэці. І не толькі аперэты, але і музычнай камедыі, мюзіклаў, балетаў — усяго, што ў гэтым незвычайным тэатры ідзе, ішло ці нават проста можа ісці, у адпаведнасці з жанравым кірункам. А наш Музычны адкрыты любым жанрам, акрамя сумнага. Ладзяцца на яго сцэне і канцэрты — у тым ліку, беларускай музыкі.

Пяцьдзясят — і стан палёту!

Заканчэнне — на старонцы 2.

Фота прадастаўлена тэатрам

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ “КУЛЬТУРА” ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце “Белпошты” (пункт “Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі”).

Соцыум

ДЭ ТЫ, ДЗЕД БАРАДЗЕД?

Як скласці паліграфічны пазл, каб дзіцячая кніжка не была “мёртвым стварэннем”? Пра гэта ў матэрыяле з круглага стала

ст. 5, 12

Суботнія сустрэчы

ЦЭНТР, ЯКІ ЗАЎЖДЫ Ё ЦЭНТРА ПАДЗЕЙ

“К” пагутарыла з дырэктарам Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур Вольгай Антоненка і высветліла, як дзейнасць установы ўплывае на імідж нашай краіны ў прасторы кантынентаў

ст. 6

Art-блог

ФАЛЬКЛОР ДЛЯ ДАРОСЛЫХ

Гэты фільм, прэм’ера якога неўзабаве адбудзецца, інтрыгуе ўжо з першага кадра. Чаму на ім стаіць пазнака “18+”?

ст. 9

9 771994 478007 2 0003

Пяцьдзясят — і стан палёту!

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

50-годдзе — дата значная. За гэтыя гады было многа ўсяго самага рознага. Блуканні па розных сценах, сярод якіх адным з самых доўгатэрміновых прыстанішчаў стаў Цэнтральны Дом афіцэраў, доўгачаканае з'яўленне свайго ўласнага будынка. Цяперашнюю галавіну тэатр сустракае ў стане чарговага чакання — на гэты раз рамонт памішкання. І рыхтуюцца да гэтага загалзя: цягам некалькіх апошніх гадоў руліва назапашвае рэпертуар, прыдатны да невялічкіх сценаў на выезды па краіне.

Дый сам гасцінна сустракае гастралёраў. Менавіта Музыка тэатр стаў адным з першых актыўна аднаўляюч і наладжваць творчыя стасункі з замежнымі калектывамі. Ягоны ўнёсак у развіццё сучаснай нацыянальнай культуры — гэта і шматлікія абменныя гастролі, запрашэнні на сваю сцэну самых розных тэатраў з Расіі, Літвы, Латвіі, іншых краін са сваім рэпертуарам і, у тым ліку, эксперыментальна-фэстывальнымі пастаноўкамі.

А што ж самі гаспадары? Тэатр музыкальнай камедыі, як ён называўся ў той час, адкрыўся 17 снежня 1969 года аперэтай беларускага класіка Юрыя Семіяніка "Пяе "Жаўранак". І хача гэта была не птушка, а пазыўныя, хочацца верыць, што той жаўранак (а ствараў спектакль у разліку на Наталлю Гайдзю ў галоўнай ролі) напярочы тэатру вечны стан творчага палёту.

Падчас свайго існавання тэатр засвоў, бадай, усе магчымыя жанры — ад оперы да драматычных спектакляў. І сустракае свой юбілей сучасным шэрагам прэм'ер. Ужо літаральна праз тыдзень — 25 студзеня — нас чакае прэм'ера мюзікла "Яўрэйскае шчасце" Веняміна Баснера.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Фота прадстаўлены тэатрам

Юры Семіянка з артыстамі.

Наталля Гайда — у "Сільве".

"Жоўтыя зоркі" музыкальнай прасторы

26 студзеня ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі адбудзецца канцэрт "Жоўтыя зоркі". Ён у чарговы раз адкрые слухачам жудасную касмічную прастору памяці ахвяраў Халакосту.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Гэта тэма застаецца жывой, трапяткой, надзвычай актуальнай для кожнага. Бо згаданне тых падзей заклікае зрабіць усё, каб яны больш ніколі не паўтарыліся.

Упершыню праект з такой назвай здзейсніўся ў сталічнай філармоніі два гады таму. У фэе адкрылася незвычайная выстаўка: мы бачылі фотартэты тых, хто ацалеў у гады жудаснай навалы, і быццам чулі іх галасы, бо побач з кожным здымкам паўставалі запісаныя ад іх успаміны. А на сцэ-

не гучалі музыкальны творы, прысвечаныя тым падзеям. Традыцыі будуць захаваны і сёлета. Сярод іх — складанне да гэтага выступлення асобнага аркестра, гэткай "музыкальнай зборнай", арганізаванай з інструменталістаў розных калектываў. Да аркестра далучыцца Дзяржаўная акадэмічная харавая капэла імя Рыгора Шырмы пад кіраўніцтвам Вольгі Янум.

У праграме — класічныя творы кампазітараў яўрэйскага паходжання з розных краін. Сярод іх — знакамты беларускі кампазітар-класік Генрых Вагнер. Выратоўваючыся ад фашыскай навалы, ён патрапіў да нас, і распаўсюджаная фраза пра тое, што Беларусь стала для яго другой радзімай — зусім не трывіяльнае словы. Ён так і не пазбавіўся польскага акцэнта ў размовах, а творы пісаў — беларускія па сваім духу і ў лепшым сэнсе слова ёўра-

пейскія па тых часах складаных музыкальна-выразных сродках, якія таксама былі яго мастацкай "мовай".

Месяца за дзень пераможскім пультам зойме Бомсак Іі з Аўстрыі, запрошаны правесці гэтую незвычайную вечарыну. А ў фэе, акрамя працягу згаданага фотатраекта "Лица общины" Дзмітрыя Шамяткова і фотавыставы "Тромні святла. Лёс жанчыны ў Гады Халакосту", унікальную інсталяцыю Валер'я Гайшун, якая вырабляе адметных лялек "з характарамі" і стварае з іх цікавыя кампазіцыі з яўрэйскага побыту.

Фота як жывы працэс

625 фатаграфій, 360 старонак, 13 аутараў тэкстаў... Год для Беларускай фатаграфіі пачынаецца са знакавай падзеі. 25 студзеня ў сталічным Палацы мастацтва ў ЗАЛ#2 адбудзецца прэзентацыя кнігі "Гісторыя Беларускай фатаграфіі". Праект, куратарам якога выступілі даследчыцы Ганна Самарская і Антаніна Сцебур, стаўся плёнам трохгадовай працы, сабраўшы пад адной вокладкай 57 артыкулаў пра падзеі і асоб Беларускай фатаграфіі, пачынаючы з XIX стагоддзя да сённяшніх дзён.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Кніга мае асаблівую структуру і будавана праз наступныя лініі напружання — інфраструктурныя персанажы, падзеі, уключэнне выключаных, супольнасці і аб'яднанні, аналіз фатаграфій. "Для нас было важна глядзець на гісторыю як на жывы працэс, не ствараць адзінае маналітнае апавяданне, — каментуюць свайго падыход да матэрыялу Ганна Самарская і Антаніна Сцебур. — Мы хацелі даць чытачу ключы для ўва-

ходу і крэатыўнай працы з гістарычным матэрыялам".

Кніга адметная тым, што паказвае, як можна прэпарыраваць гісторыю, якім чынам падыходзіць да візуальнага аналізу фатаграфій, адначасова як да твораў мастацтва і гістарычнага дакумента, падкрэсліваюць стваральнікі.

У працэсе працы над выданнем "былі ўзяты дзесяткі інтэрв'ю ў відавочаў і ўдзельнікі падзей, прагледжаны сотні дакументаў, прааналізаваны тысячы фатаграфій". Важна, што злучаны пад адной вокладкай аўтарскія тэксты (кніга мае асноўнай беларускую мову) перакладзены на англійскую.

Пазнаёміцца з этапамі стварэння аналітычнай фотазыцклапедыі (выданне можна апісаць і так), знойдзенымі дакументамі і выявамі, каманда праекта прапануе таксама на адмысловай выставе "Гісторыя Беларускай фатаграфіі. Backstage", прымеркаванай да прэзентацыі кнігі.

У рамках мерапрыемства запланавана і правядзенне міні-канферэнцыі "Гісторыя vs гісторыі". Як вывучаць беларускую фатаграфію? праграма якой уключае выступленні экспертаў, круглыя сталы і абмеркаванні.

Нагадаем, што падзея ладзіцца пад эгіду Месяца фатаграфіі ў Мінску.

КУЛЬТУРА ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адкавы сакратар — Юрыя КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУНЦЭВІЧ, Юлія ПАПІН; **аглядальнік рэдакцыі**: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Алег КЛІМАЎ, Надзея КУДРЯК, Антон РУДАК, Ілья СВІРІН, Юрыя МАРІЯКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандант**: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ; **карэспандант**: Валіяніна КРАСОЎСКАЯ; **мастацкі рэдактар** — Наталля ОВАД; **карэктар** — Таццяна ПАШЭНЬКА. Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, ч. 4. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Бяліфон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: т.п. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыяна-выдавешкае ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".

Дызартар — СЛАБОДЗІН Ірына Аляксееўна; **першы намеснік дызартара** — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прыёмная: (017) 334 57 41. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Ч. 4. Тэлефоны: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, паштарны адрас (адрас паштарта, дату выдання, кіла і колі выданыя паштары, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рупкісны не рэануіюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.

*Матэрыялы на правах рэкламы.
© "Культура", 2020. Наклад 3525. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісанне ў друку: 17.01.2020 у 18.00. Замова 16.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Фэстываль у Заслаўі

17 студзеня ў дваццаты раз Заслаўе прымае традыцыйны музычны фестываль. Як заўсёды, свята музыкі абяцала быць насычаным.

Першая частка фестывалю адбылася ў Заслаўскай дзіцячай школе мастацтваў. Традыцыйна фестываль пачаўся з конкурсу юных выканаўцаў. У гэтым годзе сцэна для творчага паядкуну была прадстаўлена піяністам — навуэнцам дзіцячых школ мастацтваў Мінскай вобласці.

Далей адбыўся своеасаблівы майстар-клас, які прадставіў адзін з творчых калектываў Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі пад кіраўніцтвам народнага артыста Беларусі, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь, лаўрэата прэміі Саюзнай дзяржавы, ганаровага грамадзяніна Мінскай вобласці, прафесара Міхаіла Фінберга. Салісты: на фартэпіяна — Ганна Брылёва, на кларнеце — Мікалай Мішчанка.

У рамках фестывалю прайшла прэс-канферэнцыя прафесара Фінберга з удзелам рэспубліканскіх і мясцовых СМІ. Таксама адбылося адкрыццё мастацкай выставы "Казачны свет Ганны Сілівончык".

Адным з самых ёмістых блокаў фестывальнага дня быў канцэрт творчых калектываў Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі. Сярод выканаўцаў — струнны аркестр, ансамбль флейтэістаў, трубачоў, дуэт фартэпіяна і кларнета. Завершыў праграму фестывалю канцэрт у Заслаўскім гарадскім Доме культуры "Світанак" — "20 гадоў разам: музычны падарунак".

Праекты развіцця

15 студзеня ў Шчучыне адкрылася дзіцячая школа мастацтваў. Справа, падавалася б, шараговая. Але гэта толькі на першы погляд. Капітальны рамонт і мадэрнізацыя будынка былі выкананы ў адпаведнасці з праектам "Сацыяльна інтэграцыя слабых дзяцей праз мастацтва па абодва бакі літоўска-беларускай мяжы" ў рамках праграмы трансгранічнага супрацоўніцтва "Латвія — Літва — Беларусь" 2014 — 2020 гады". Пра гэта "К" распавяла начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Шчучынскага райвыканкама Таццяна Ганчарук. Да слова, 15 студзеня Шчучыншчыне споўнілася 80 гадоў.

Яўген РАГІН

АД ЗАЯЎКІ
ДА КАНКРЭТНАЙ
СУМЫ

Дык што за падарунак атрымаў раён-юбіляр? Думаю, што пачаць тут варта здалёк. Кіраўніцтва літоўскага Варэнскага раёна і беларускага Шчучынскага прыйшло да высновы, што агульнай нявырашанай праблемай застаецца недастатковая ступень інтэграцыі ў грамадства дзяцей з абмежаванымі фізічнымі магчымасцямі і з праблемных сем'яў. Напэўна, варта адзначыць тут і адсутнасць безбар'ернага асяроддзя ва ўстановах эстэтычнага навучання,

недастатковы ўзровень кампетэнтнасці педагогаў у справе эфектыўнага выкарыстання арт-тэрапіі, не надта эфектыўную сістэму ўзаемадзеяння настаўнікаў, сацыяльных работнікаў, бацькоў і грамадскіх арганізацый у кірунку інтэграцыі ў грамадства сацыяльна слабых дзяцей.

Сумесная заяўка Шчучынскага райвыканкама і адміністрацыі літоўскага Варэнскага раёна была зацверджана і атрымала сафінасанаванне з бюджэту Еўрасаюза. Агульная сума, патрэбная для рэалізацыі праекта, — 1,4 мільёна еўра. Да 90 працэнтаў выдаткаў кампенсуецца з бюджэту праграмы трансгранічнага супрацоўніцтва.

Сіла гаючай арт-тэрапіі

Шчучынская ДШМ падчас урачыстай здачы пасля капітальнага рамонт.

прадугледжана амаль 340 тысяч еўра. 33 тысячы з гэтай сумы — сафінасанаванне з раённага бюджэту.

Дарчы, да 80-годдзя раёна ў Шчучыне здарэна пасля капітальнага рамонт у сярэдняй школе. А таксама пачаў дзейнічаць перасоўны ФАП. Словам, падарункі да юбілею — больш чым істотныя.

ПАНДУС
І ПАД'ЁМНІК...

Не ведаю як у Вароне, а школа мастацтваў у Шчучыне месціцца ў будынку, што быў узведзены ў 1958 годзе. Даглядаўся ён годна, але апошні рамонт тут правялі ў 80-х. Барацьба за безбар'ерны асяродок пачалася ў леташнім ліпе-

ні. Навучанне дзяцей вялося на іншых плошчах. У выніку капрамонту з частковай мадэрнізацыяй новы-стары будынак пашырыў уваходную групу, займеў пандус, прыбіральні для вазочнікаў, пад'ёмнік на другі паверх і адрамантаваныя класы.

Гэтым часам педагогі і бацькі авалодвалі новымі метадыкамі работы з дзецьмі, разбіраліся ў таямніцах гаючай арт-тэрапіі. Натуральна, цягам гэтага часу беларускі бок ладзіў сустрэчы з варэнскімі партнёрамі, агульнымі намаганнямі аператыўна вырашаў пытанні, абменьваўся досведам, вызначаў асноўныя этапы рамонт, абмяркоўваў будучыя сумесныя творчыя мерапрыемствы. Восць такое прадметнае канструктыўнае сяброўства, пасля якога застаюцца не толькі станоўчыя эмоцыі, але і канкрэтныя матэрыяльныя рэчы.

УДЗЕЛ —
БЯСПЛАТНЫ

З 15 студзеня дзеці зноў займаюцца ў сваім будынку. Але праект працягвае рэалізоўвацца. Навучанне

настаўнікаў мастацтваў будзе доўжыцца ў студзені — лютым. Распацоўваецца адмысловая праграма па дадатковай адукацыі эстэтычнага выхавання. На май — чэрвень запланаваны творчыя летнікі для сацыяльна слабых дзяцей. Удзел у праекце для іх і бацькоў — бясплатны. Запрашаюцца ўсе зацікаўленыя.

Застаецца дадаць, што асноўнай мэтай групы праекта сталі дзеці 6 — 19 гадоў з асаблівымі, так бы мовіць, адукацыйнымі патрэбамі: са слабаразвітымі разумовымі здольнасцямі; з парушэннямі зроку, слыху і здольнасці да навучання; з апорна-рухальнымі і нейралагічнымі, эмацыйнымі расстройствамі; з моўнымі парушэннямі; дзеці з небяспечных сем'яў і дзеці-ўцекачы.

Вы, напэўна, пераканаліся, што праект — унікальны, а тэма сацыяльнай інтэграцыі ў грамадства — актуальная. Таму "К" аб'яцае рэгулярна звяртацца да яе.

Фота з архіва аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Шчучынскага райвыканкама.

Дзень "Маладняка"

На архіўным здымку — сябры літаб'яднання "Маладняк".

16 студзеня ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбыліся мерапрыемствы, прысвечаныя лесам і творчасці ўдзельнікаў літаратурнага аб'яднання "Маладняк", якое дзейнічала ў 1923 — 1928 гадах.

Антон РУДАК

"Маладняк" адыграў значную ролю ў развіцці беларускай літаратуры міжваенных гадоў, зрабіўшыся першым прафесійным аб'яднаннем айчынных пісьменнікаў. Да 100-годдзя згуртавання, якое будзе адзначацца ў 2023 годзе, прымеркаваны доўгатэрміновы рэспубліканскі праект "На хвалі часу, у плыні жыцця",

які рэалізуецца з 2019 года. Яго ініцыятарамі выступілі Нацыянальная бібліятэка Беларусі, Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры, Беларускі дзяржаўны архіў-музей літаратуры і мастацтва і Выдавецкі дом "Звязда" (часопіс "Маладосць"). Праект раскрывае гісторыю стварэння і дзейнасці "Маладняка", прадстаўляючы ў электронным выглядзе кнігі, часопісы і альманахі, якія выдаваліся літаб'яднаннем, фотаздымкі ўдзельнікаў, распаўсюджаючы аб іх жыцці і творчасці. Азнаёміцца з праектам можна на сайце Нацыянальнай бібліятэкі.

У рамках Дня літаб'яднання "Маладняк" 16 студзеня адбыўся круглы стол "Маладнякоўскімі крокамі", прысвечаны ролі гэтага літаб'яднання ў развіцці беларускай літаратуры. Таксама былі

прадстаўленыя вынікі першага года рэалізацыі праекта "На хвалі часу, у плыні жыцця" і яго далейшыя перспектывы. Доклады выступоўцаў былі прысвечаныя дзейнасці пісьменніцкага згуртавання і спадчыне "маладнякоўцаў" — Адама Бабарэкі, Уладзіміра Дубоўкі, Зінаіды Бандарынай, Уладзіміра Хадзікі і іншых.

Увечары адбылася літаратурна-музычная імпрэза, на якой прайшла прэзентацыя віртуальнага праекта "На хвалі часу, у плыні жыцця" і яго новых раздзелаў. Адна з найноўшых старонак праекта прысвечана 115-годдзю з дня нараджэння паэта і перакладчыка Уладзіміра Хадзікі (1905 — 1940).

Падчас вечарыны адбыўся выступ праекта NaKa Piano (Анастасія Шпакоўская і Ірына Кліменка), і выкананні якога прагучала, між іншага, песня на словы ўдзельніка "Маладняка" Валерыя Мараква "Адышоўшым". Музыка і літаратурныя нумары прадставіў таксама народны літаратурны тэатр "Жывое слова".

Завяршылася вечарына адкрыццём у музеі кнігі Нацыянальнай бібліятэкі выставы, прысвечанай аб'яднанню "Маладняк" і яго ўдзельнікам — Валерыю Маракву, Паўлюку Трусю, Міколу Хведаровічу, Адаму Бабарэку і іншым, чые юбілеі з дня нараджэння прыпалі на 2019 і 2020 гады. Экспазіцыю выставы склалі кнігі і дакументы з фонду Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, а таксама фотаматэрыялы і рэчы маладнякоўцаў, прадстаўленыя Дзяржаўным музеем гісторыі беларускай літаратуры і Беларускім дзяржаўным архівам-музеем літаратуры і мастацтва. Выстава працягнецца да 16 сакавіка.

Свой твар на групавым здымку

16 студзеня ў Верхнім горадзе ў Арт-гасцёўні "Высокае месца" адкрылася выстава маладых выкладчыкаў Мінскага дзяржаўнага мастацкага каледжа імя А.К. Глебава "Свой твар".

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Цяпер "Глебаўка" — каледж, а раней была вучэльня. Да ўтварэння Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута менавіта гэтая навуковая ўстанова была галоўнай кузняй творчых кадраў для нацыянальнага выяўленчага мастацтва. Тут вучыліся, тут выкладалі многія з тых, чые імёны сёння на слыху ў прафесійным асяродку і ў коле аматараў мастацтва, і чья творчасць ужо належыць гісторыі нашай культуры. На гэтай выставе больш сямідзесяці работ адзінаццаці мастакоў. Паколькі зроблены яны за апошнія дзесяць гадоў, дык экспазіцыю ў гэтым ступені можна лічыць панарамай маладога мастацтва дадзенага перыяду. Маладога, але ўжо на мяжы з творчай сталасцю.

Аўтары прадстаўляюць розныя творчыя цэхі — жывапіс, графіку, скульптуру, фотамастацтва, дызайн. Калі ведаць, што калісьці вучальня (яшчэ да надання ёй імя народнага мастака Беларусі Аляксея Глебава) рыхтавала толькі дзве спецыяльнасці — мастакоў-афарміцеляў і выкладчыкаў малявання і чарчэння, бачыш, як паршылася наша культурніцкае поле і павялічылася патрэба ў новых ведах, новых творчых спецыялізацыях. Выстава працуе да 16 лютага.

17 студзеня 2020 года пайшла з жыцця ПЯКУЦЬКА Альбіна Васільёна — прафесар, кандыдат педагогічных навук, Заслужаны работнік адукацыі Рэспублікі Беларусь, двойчы лаўрат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзяцячымі і мастацтва ў намінацыі "За ўклад у выхаванне творчай моладзі". Больш за 30 гадоў Альбіна Васільёна з'яўлялася загадчыкам кафедры харавога і вакальнага мастацтва ўстаноў адукацыі "Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў". Калектыў універсітэта выказвае глыбокія спачуванні родным і бліжнім Альбіны Васільёны.

Вухуцік у атачэнні кніг.

Пухлік, які жыве ў Сіняй Падшчы.

Дзе ты, Дзед Барадзед, або Як класці паліграфічны пазл?

Заўсёды, калі пры мне пачынаюць гаварыць пра тое, што сённяшняе дзеці не чытаюць папярывых кніг, я ўспамінаю адзін, здавалася б, неверагодны факт: апошняя кніга серыі “Гары Потэр і Падарункі Смерці” за адзін дзень, 21 ліпеня 2007 года, пабіла ўсе суветныя рэкординды па продажы. Тады ў Вялікабрытаніі і ЗША за 24 гадзіны былі прададзены 11 мільёнаў экзэмпляраў названага выдання.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ / Фота аўтара

КНИГА ВА ЎМОВАХ КАНКУРЭНЦЫ

Гэта, так бы мовіць, мая “прыказка” да круглага стала “Пра кнігу, пра чытанне, пра дзіцей”, які дзямі ладзіўся Цэнтралізаванай сістэмай дзіцячых бібліятэк горада Мінска і Камітэтам па арганізацыі абслугоўвання дзяцей і падлеткаў Беларускай бібліятэчнай асацыяцыі. Тым больш, і на гэтым мерапрыемстве ішла гаворка і пра наклад (праўда, на жаль, не мільённая), і пра сістэму продажу дзіцячай літаратуры, і пра перспектывы беларускай дзіцячай кнігі ды шмат пра што яшчэ.

Многія ўдзельнікі круглага стала — а на ім прысутнічалі прадстаўнікі выдавецтваў, дзіцячыя пісьменнікі, бібліятэкары, — уздымалі падчас размовы самыя розныя пытанні. Напрыклад, пра састарэлыя, амаль не змяняльныя з савецкіх часоў, спісы літаратуры, размешчаныя ў сённяшняй школьнай праграме. Або разважалі пра статус ачытнай дзіцячай кнігі, пра праблемы з яе распаўсюджваннем, высокі кошт (чаму, скажам, расійскія выданні часцяком маюць цэннік у 10 — 15, а беларускія — 20 — 25 рублёў?), а таксама гаварылі пра кніжныя навінкі ды наракалі на адсутнасць некато-

рых выданняў, патрэбных сённяшняму рознаўзроставаму чытачу — і цікаўным малым дзецям, і дапытлівым аматарам чытання падлеткавага веку.

Так, у выступленні вядучага бібліятэкара дзіцячай бібліятэкі № 8 Марыны Петрашкевіч (да слова, сталага пазашатнага аўтара “К”) шматкроць гучала думка пра тое, што дзіцячая кніга сёння мае шмат канкурэнтаў — гэта і інтэрнэт, і камп’ютарныя гульні, і тэлевізар, — што, натуральна, вымушае выдавецтва пільна думаць аб новай і цікавай для дзяцей. Скажам, у дзіцячых бібліятэках Мінска можна сёння пагартаць кнігі-пазлы, кнігі-тэрмометры, кнігі са старонкамі, з якіх робіцца карабель ці дыназаўр, ды іншыя папярывыя цікавосткі незвычайнага фармату.

Натуральна, што большасць падобных кніг у бібліятэках — на рускай мове і выданыя расійскімі выдавецтвамі. Сярод беларускамоўных выданняў пераважаюць кнігі, так бы мовіць, традыцыйныя, якія адрозніваюцца хіба што шрыфтам, аб’ёмам ці вокладкай. Таму падобным выданням трэба прыцягваць чытачоў, у першую чаргу, цікавым зместам, каларытным малюнкамі і гэтак далей. Што, у прынцыпе, і робяць Ганна Янку-

та (здаю, да прыкладу, яе кнігу “Кот Шпрот і таямніца атракцыёнаў”), Надзея Ясьмінска (“Дом цікаўных казак”), Кацярына Хадасевіч-Лісавая (“Вухуцік. Васільвася”) ды многія іншыя.

ЗАМЕЖЖА НАМ ДАПАМОЖА?

Але ж не сакрэт, што і да зместу, і да афармлення дзіцячых беларускамоўных выданняў сёння можна прап’явіць шмат прэтэнзій. Цікавыя дзіцячыя твораў ад ачытных аўтараў на кніжным рынку з’яўляюцца штогод не так ужо і многа, а паліграфічныя паслугі цяпер даволі дарагія, асабліва, калі гаворка ідзе пра неабходнасць аформіць кнігу прыгожымі каларытнымі малюнкамі.

Скажам, у дзіцячай бібліятэцы ва Уручы мне колісь на вочы трапілі дзве кнігі аднаго прыватнага выдавецтва пад назвамі “Выйшаў зайчык пагуляць” Артура Вольскага і Рыгора Барадуліна “Выпаў грук у грома з рук” (усе 2009 года выдання). Цікавыя зборнікі вершаў знакамітых беларускіх аўтараў — праўда, у назве апошняга выдання правільна пісаць грому, а не грома, — былі аформлены настолькі безгустоўна бедна (у дзіцячай кнізе для дашкольнага і малодшага школьнага ўзросту амаль не было малюнкаў, а калі і былі, дык графічныя і невялікага фармату), што ўзяць іх далому для чытання дачцэ абсалютна не хацелася.

Так што аксёму пра тое, што аўтар дзіцячай літаратуры абавязкова павінен працаваць у звязцы з мастаком-ілюстратарам, ачытныя пісьменнікі і выдаўцы, на жаль, не за-

ўсёды яшчэ разумеюць і рэдка выкарыстоўваюць на практыцы. Вось і вынікае, што нават добра напісаны твор без каларытных і прыцягальных малюнкаў у кнізе рызыкуе застацца без свайго чытача.

Таму сённяшняе тэндэнцыя на дзіцячым кніжным рынку, пра якую таксама казала Марына Петрашкевіч, — з’яўленне адметнай беларускамоўнай перакладнай літаратуры: серыі кніг шведскіх пісьменнікаў Юі Вісландар пра “Маму Му”, Свэна Нурдквіста пра “Пэтсана і Фіндуса”, Эвы Сусы пра “Снежнага чалавека” ды многія іншыя. І гэта, нейкім чынам, сапраўднае выйсце з праблемнай сітуацыі нястачы якаснай дзіцячай беларускамоўнай літаратуры, з густам і пастаўкай аформленай выдатнымі малюнкамі, якія можна разглядаць нават незалежна ад тэксту, бо гэта сапраўднае шэдэўры паліграфічнай творчасці.

Можна сказаць болей: гэтыя кніжныя навінкі суветнага ўзроўню часам вымушаюць чытаць беларускамоўныя кнігі нават тых дзяцей, якія да таго часу бралі кнігі выключна па-руску. Так, па словах Марыны Петрашкевіч, у яе бібліятэцы часам бывае так, што тая ці іншая кніга пра Фіндуса і Пэтсана або пра Маму Му ёсць толькі на беларускай мове. І дзеці яе бяруць, бо вельмі хочучы прачытаць яшчэ адну цікавую гісторыю пра Старога і ягонага Кошкіца ці пра Карову і Крумкача. Так што не назойліва прапаганда беларускамоўнай кнігі прыносіць свой плён. Праўда, як вынікае, часцяком праз перакладную літаратуру.

Дзяжурны па нумары

Несупастаўныя велічыні

Калі меркаваць па водгуках у СМІ, складаецца ўражанне, што галоўная культурная падзея мінулага тыдня — гэта скандал у Нацыянальным мастацкім музеі. Пра яго напісалі ці не ўсе буіныя Інтэрнэт-парталы. А вось пра тую выставу, якая воляй нядобрага лёсу стала пляцоўкай для сваркі, я знайшоў усяго пару публікацый. У большасці выпадкаў, у медыяпрасторы яна згадваецца менавіта ў звязку са скандалам. Ці прамерная такая оптыка? Глядзіце самі.

Ілья СВІРЫН

На ўвазе маецца грунтоўная рэтраспектыва легендарнай Зоі Літвінавай “Знакі творчай волі”, якая ўключае каля сямідзесяці сінхронных прац, створаных цягам доўгага і плённага жыцця. Выстава стала падзеяй яшчэ і таму, што маштабнымі персаналкамі вальнадумнага мастацтва ніколі не была аблашчана. І вось, урэшце, з’явілася магчымасць ашаніць яе талент у поўнай меры — і з галавой занурываць у свет дзівосных вобразаў. Што да скандалу... Яго выклікала павадаўленне ў “Фэйсбуку” хроснай дачкі і вучаніцы Зоі Літвінавай — таксама вядомай беларускай мастачкі Зоі Лущэвіч. Па сваёй ініцыятыве яна зладзіла экскурсію па выставе, сабраўшы на яе пад сотню гледачоў. Праўда, адміністрацыя музея папярэдзіць чамусьці заблылі. Але, уласна, камінем сутыкнення стала патрабаванне білезькі аглядаць экскурсію. Вось, у прынцыпе, і ўсё.

Мастацку абурала тое, што “ніхто з адміністрацыі музея не выйшаў да нас... ніхто не падзякаваў за работу, якую павінны выканаць яны самі!” Музей у адказ ветліва патлумачыў, што пра экскурсію даведваюцца постфактум, адміністрацыя адсутнічала чыста фізічна, бо дзень быў выхадны. А ладзіць тых ці іншых імпрэзы без узгаднення ў Нацыянальным мастацкім забаронена — як, зрэшты, і ў кожнай іншай падобнай установе. Хочаш правесці экскурсію — спытай дозволу не толькі ў аўтара выставы, але і ў адміністрацыі. Такія правілы, і музей мае права іх усталяваць.

Мяне вельмі таксама здзіўліў, чаму журналістаў “К” не пускаюць бясплатна ў Нацыянальны мастацкі, пра які мы пішам бадай несупынна. Маё паследвацтва адчыніла перада мной дзверы дзясяткаў замежных музеяў, але... я не крыўдую, бо разумею, што там адны правілы, а ў нас яны могуць быць іншымі. І калі ў НММ дбаюць пра піль меней за калегуў з іншых краін — што ж, гэта іх права. Са сваім статукам, як кажуць, у чужы манастыр не лезуць.

Зрэшты, не хацелі бы (ды і не лічу ўправе) браць на сябе функцыі траіскага судзі ды меркаваць, хто тут і ў якой ступені мае рацыю. Азначу хіба адно: здарыцца банальны дробны канфлікт, якія нярэдка бываюць ці не ва ўсіх супольнасцях. Ну, напрыклад, муж смецце не вынес, а жонка на яго наварылася. Або калега па працы брудны кубак пакінуў — і пацую за гэта ў свой адрас “пару ласкавых”. Узровень, як мне падаецца, прыблізна той самы. Нічога істотнага ў гэтым канфлікце — па сутнасці, калегуў і аднадушцаў, аднаго культурнага поля ягадз — не бачу.

Апаведна, дробны скандал і вялізная выстава — велічыні проста несупастаўныя!

Таму галоўнае пытанне ў ініцыяцы: ці варта распавядаць пра такі інцыдэнт на ўсю краіну? Або яго лепей было, усё ж, вырашыць міжсобку, без сторонніх вачоў? Без квяцістых галінак форумуў і рэзкіх змашчальных выказванняў на публіку — з-за якіх, мабыць, ужо заўтра будзе шкадаваць, але... слова не верабей.

Можна, так бы ўжо ўрэшце і здырацца. Дый наўрад ці той выпадак выйшаў бы за межы вузкага кола, калі б прыватны пост у ФБ не быў гэтак ахвотна апублікаваны столькімі СМІ. Але што тут паробіш: на слова “скандал” медыяпрастора рэагуе бы кот на валер’янку. Любая сварка з п’зным — хай і немудрагелістым — сюжэтам, вабшч куды болей, ніж развешвання па сценах творы. Хай сабе, нават геніяльныя.

Што ж, вельмі хацелася б, каб СМІ больш уразліва рэагавалі на словы “талент”, “самабытнасць”, а то і проста “мастацкая выстава”.

Згаданы цэнтр адзначыў у снежні 25-годдзе. З 2016-га ім кіруе Вольга Антоненка, колішні начальнік упраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама. Менавіта пры Вользе Вігальеўне цэнтр пашырў свае паўнамоцтвы і стаў каардынаваць не толькі працу з нацыянальна-культурнымі суполкамі нашай краіны, з беларусамі замежжа, але і заняўся метадычным забеспячэннем клубных устаноў Беларусі. Гаворка ў інтэрв'ю пра гэтыя і іншыя змены ў дзейнасці ўнікальнай установы.

Яўген РАГІН

— У суседніх краінах ёсць аналігі нашаму цэнтру?

— Ёсць. У Расіі, да прыкладу, існуюць дамы і ці цэнтры нацыянальных культур. Летась адзін з кіраўнікоў такой установы ў Казані расказаў, што месціцца яна ў асобным будынку з цудоўнай канцэртнай залай. Своеасаблівы дом сяброўства для ўсіх нацыянальных аб'яднанняў.

— У вас пакуль такога будынка няма.

— Плошчы арандуем. 25 гадоў таму цэнтр уваголе меў адно памяшканне ў Палацы культуры ветэранаў. Потым устаноў перабралася на вуліцу Фрунзе. Там ужо два кабінеты было. Цяпер мы маем частку памяшканняў (12 кабінетаў) і актывую залу (180 месцаў) на Чырэйна, 19. Зрабілі якасны рамонт. З 2016 года пастаянна займаемся пашырэннем нашых плошчаў, бо ахвотных нас наведваць вельмі шмат. Добрае сяброўства ў нас з саветам ветэранаў, з таварыствамі інвалідаў, з Беларускам цэнтрам духоўнага апраўдвання Храма-помніка ў гонар Усіх Святых. Натуральна, асноўныя наведвальнікі — прадстаўнікі нашых нацыянальных дыяспар.

— Што прапаноўваеце гэтым ахвотным?

— Моўныя курсы, заняткі па харэаграфіі, вакалу, па дэкаратыўна-прыкладным мастацтве. Канцэрты, літаратурныя вечары і чытанні, абрадавыя дзеі (малдаўскі “Маршшор”, “Сабаньіў” у татарай і башкірай), усё — бясплатна. Кіраўнікі нашых мастацкіх калектываў маюць асноўную працу, але і ў нас атрымліваюць заробак па сумяшчальніцтве. Як інакш, бо многім гуртам цэнтру больш чым па дзвядцять гадоў. Час мінае, склад мяняецца, а ансамбль застаецца. У такой пераэмасіі — вялікая карысць. Армянскі фальклорны калектыв ужо адзначыў гэты юбілей, а карэйскі — толькі збіраецца. Для вялікіх канцэртаў арандуем вялікія залы. 25-годдзе цэнтру адзначалі, напрыклад, у канферэнц-зале Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, дзе хапіла месца і для мастацкай выставы... Самае гадоўнае, па вялікім рахунку, што ўсе мы — разам. У Беларусі пражывае 141 нацыянальнасць. Не ўсе яны маюць сваё грамадскае аб'яднанне. Але мы рады кожнаму і гатовы разглядаць любоўную творчую прапаўню. Ёсць у Беларусі таварыства “Сябры Паўночнай Карэі”. Яны таксама нашы наведвальнікі. Пазалетась малдаўская дыяспара сустракалася ў нас з прэзідэнтам Малдовы Ігарам Дадонам. Ён вельмі ўважліва выслаўшу ўсе пытанні і пажаланні. Нядаўна быў віз-прам'ер Татарстана Равіль Зарыпаў. Любіць наведваць цэнтр кітайцы...

— Пры вас, Вольга Вігальеўна, цэнтр заняўся выдавецкай справай. “К” пісала ў свой час пра цудоўную

Цэнтр, які заўжды ў цэнтры падзей

Дырэктар Рэспубліканскага цэнтру нацыянальных культур Вольга АНТОНЕНКА распавядае “К” пра таямніцы аўсянага кісяля і пра тое, што беларусы — ніяк не рахманья...

Вольга Антоненка (у цэнтры) з моладдзю ў касцюмах беларускай шляхты.

манаграфію “Творчыя калектывы беларусаў замежжа”. Падчас юбілейных святкаванняў установы прэзентавалася кніга “Наш цэнтр. Наша гісторыя. Наша будучыня”, прысвечаная 80-годдзю абласных метадычных цэнтраў. Выйшлі нотныя зборнікі для танцоўраў і спевакоў. Аўтар аднаго з іх — Міхась Дрыўеўскі. Некалькі слоў пра гэтую дзейнасць.

— Мы гатовы выдаваць беларускіх аўтараў. Але будучае выданне павінна прайсці конкурсны адбор. Навукова-метадычнага рада разглядае матэрыял і дае прафесійную ацэнку, у адпаведнасці з якой і выносіцца вердыкт на рэдактару і пашырэнню да друку.

— Наколькі ведаю, да 2016 года цэнтр такіх дапаможнікаў не выпускаў...

— Так.

— Згадаем Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур у Гродне. Таксама ваша парафія. І якая яна на постсавецкай прасторы не мае аналагаў па маштабах.

— Спраўды, гэта глабальнае мерапрыемства з адборачнымі турамі па ўсёй краіне і з вельмі сур'ёзным падрыхтоўкай... Не, у іншых краінах ёсць святы нацыянальных культур. Але яны аднадзённыя. Нашы калектывы бываюць на такіх фестывалях у Літве, Польшчы, Расіі. Штосьці падобнае мы ладзім разам з Мінскім гарвыканкам у Верхнім горадзе. Фестываль у Гродне да нацыянальнай панарамы не аднаго горада, а ўсёй рэспублікі, ён доўжыцца не адзін дзень, а два (а ў 2018 годзе — увогуле — тры дні), колькасць нацыянальных падворковаў ураджае і кожны раз прыцягвае ўсё больш замежных турыстаў. Натуральна, дапамагае тут і бяззвізавы рожым. Штогод разам з работнікамі культуры Гродна стараемся ўнесці ў фест штосьці новае. Выдадзена кніга фестывальнай хронікі з моманту зараджэння мерапрыемства. Цяпер рыхтуецца зборнік, што распавядае пра кожную з нашых дыяспар... Безумоўна, ёсць нюансы, звязаныя з фінансаваннем.

раўніштва, Міністэрства культуры, Упаўнаважанага па справах рэлігіі і нацыянальнасцяў, нашы пасольствы лістамі з просьбамі, тэлефануе. Словам, усяляк даводзіць сваю патрэбнасць.

— Так што беларусы — не рахманья?

— Не. У Аргенціне існуе калектыв, які мы яшчэ ў 2016-м віншавалі з 75-годдзем. Цудоўны калектыв! Па

просьбе пасольства Беларусі ў гэтай краіне ў красавіку мы будзем накіроўваць туды двух харэаграфай (мужчыну і жанчыну), спецыялістаў па беларускіх танцах. Замежнікі вельмі сур'ёзна паставіліся да пытання: мужчына будзе працаваць з мужчынамі-танцорамі, жанчына — з жанчынамі. Запрабаваныя і тыя стажыроўкі, што ладзіцца ў цэнтры. Мы адмовіліся ад дапамогі Інстытута культуры Беларусі, бо ўсё (у тым ліку і стажыроўкі) павінна знаходзіцца ў абыякавых руках. Такім чынам пачалі арганізоўваць не адну, а дзве стажыроўкі ў год. Прышлілі да справы Універсітэт культуры, Акадэмію навук, Музей архітэктуры і побыту. З майстрамі прадуе Яўген Сахута. Выезды ў глыбіню — абавязковыя. Інакш як ішчэ ім патлумачыць на справе, як варыцца аўсяны кісель ці гатуецца драпік. Замежнікі з высокімі бабўлкамі, з мясцовымі калектывамі і танцоўцамі і спевакоў. Вялікая карысць ад такіх стаяноўкаў у натуральных умовах. А ў матулінай мове нашы госці проста з голавой пананаюць. Да слёз даходзіць. Вас такая раскоша беларускіх зносін. Зрэшты, такое ж стаўленне да сваіх караней і ў прадстаўнікоў нацыянальных арганізацый Беларусі. Займаюцца іх пытанні і на палову дня становіцца, умоўна кажучы, ромам ці эстонцам.

— Па-моіму, такім чынам і павінен мацавацца імідж Беларусі ў свеце.

— А беларусаў вельмі любяць. За акрыпласць, дабрыню, за гатоўнасць прыйсці на дапамогу.

— Два маштабныя фестывалі, стажыроўкі і праца з нацыянальна-культурнымі аб'яднаннямі... Ужо гэтага было б дастаткова для функцыянальных аб'яваўкаў цэнтру. Але ж вы займаецеся яшчэ і метадычнай клубнай дзейнасцю. Ці сталі вы рэспубліканскім метадычным цэнтрам?

— Думаю, што так. Прынамсі, адмаўляцца ад гэтага кірунку прашы не

сталі, бо нам далалі адзінак, і прыйшлі людзі прафесійна апантана. Створаны два аддзелы: метадычнага забеспячэння і народнай творчасці. І шмат зроблена за апошнія гады. Пра нашы выданні гаворка ўжо была. Але мы яшчэ паспелі правесці пяць рэспубліканскіх семінараў для клубных работнікаў з выездам у вобласці. Пры гэтым можна і штосьці новае ўбачыць, і штосьці абмеркаваць і пра штосьці паспрачацца. Таму семінары такія запрабаваныя.

— Я ў гэтым на ўласным вопыце пераконаваўся. Усё так імкліва развіваецца ў раёнах, што адсачыць не паспяваеш. Калі б не семінары, шмат бы чаго не пабачыў. У першую чаргу, маю на ўвазе музейны палворак і хату ў вёсцы Чабатовічы Буда-Кашалёўскага раёна... Як вы ўзаемадзейнічаеце з Рэспубліканскім саветам дырэктараў абласных метадычных цэнтраў, якім кіруе Алег Хмялюцькі?

— Савет — актыўны ўдзельнік згаданых семінараў. І менавіта ў Магілёўскім абласным метадычным цэнтры мы ладзілі пазалетась семінар па дзейнасці аматарскіх тэатральных калектываў... Нам дзвяльці няма чаго. Раімся, дапамагам адзін аднаму. Але аналітыку збіраем мы. І нашы рэкамендацыі былі прыняты пасля пасяджэння калегіі Міністэрства культуры па развіцці Аршанскага раёна. Абласны метадычны цэнтр павінен найперш займацца развіццём культуры сяла.

— Пытанне ў працягу тэмы. Храніцца не стае рэспубліканскіх конкурсаў для клубных работнікаў СДК і СК, кіраўнікоў аўтаклубаў. Што мяркуеце рабіць у далейшым плане?

— Усё правільна: клубныя работнікі — на перадаволі...

— А бібліятэкары, лічы, пачалі іх абыходзіць у вядушы і арыянальнасці...

— Ёсць такое. Але лепшыя клубныя установы заўжды заахвочваюцца на ўзроўні вобласці, раёна. Стымул ёсць. Іншая справа, што ёсць ноч музыкі, ноч бібліятэкі, ночы клуба няма. Адакладнай — усе выхадныя ночы клубаў.

— Яны проста не навучыліся сябе піярыць... Вольга Вігальеўна, калі ў далёкую перспектыву глядзець, ці ж патрэбны вам асобны будынак, дзе і зала была б шыкоўная, і, мабыць, музей народнага мастацтва, пра які даўно маюць Яўген Сахута, знаходзіцца? Вы ж умацаваннем іміджу краіны займаецеся, народнай культурнай палітыкай, у тым ліку і за мяжой. Вам і выдавецтва сваё не пашкодзіла б.

— Канешне, такая перспектыва — вельмі жаданая. Але пакуль абыходзіцца тым, што ёсць. Чакаем, да прыкладу, калі вызваліцца чарговае памяшканне. Мяркую стварыць наш мастацкую галерэю. Дарэчы, у нас вельмі шмат міжнародных праектаў. Цыганская дыяспара і адзін з нямецкіх фондаў збіраюцца рэалізаваць адзін з іх пад назовам “Генашд ромаў у галы Вялікай Айчыннай вайны”. Экспазіцыю мяркуюць адкрыць у Музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

— Еўрасаюз дапамагае грашма?

— Ды не. Я ўжо казала, што дыяспары больш працуюць з пасольствамі. Напрыклад, пасольства ФРГ вельмі дапамагае. Пры яго ўдзеле пазалетась быў адкрыты памятник знаку на месцы нямецкай кіркі ў Лютаўскім скверы на сталічнай вуліцы Карла Лібкнехта. У рамках Дзяржаўнай праграмы ідзе фінансаванне, мы яго да капейчыны асвойваем, у тым ліку — і на пытанні нацыянальных касцюмаў, і на нашым метадычным дапаможніку.

Імя Аляксея Шадзько добра вядомае і меламам, і аматарам тэатра. Яшчэ ў 1990-м годзе папулярнымі на савецкіх абшарах былі ягоныя песні і кліп “Прощай, мой мальчик”, а неўзабаве выпускнік Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута стаў акцёрам Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Горкага. І не проста акцёрам, а вядучым і любімым гледачамі, іграў у славетных спектаклях “Амфитрион”, “Христос и Антихрист”, “Раскіданае гняздо”, “Трехгрошовая опера” і так далей. Гэтак жа адзін за адным у яго з’яўляліся музычныя альбомы, добрыя песні, узнагароды і прэміі, і ў нейкі момант Шадзько-музыкант пераўзышоў у вядомасці Шадзько-акцёра. З 2008-га года на мінскія сцэны артыст выходзіў толькі з песнямі, толькі з канцэртамі, а не са спектаклямі, бо пераехаў у Маскву і пачаў працаваць у Маскоўскім мастацкім драматычным тэатры пад кіраўніцтвам Таццяны Даронінай. Але і гэтая гісторыя скончылася, і ўжо два гады як Аляксея жыве ў Лондане. Тым не менш традыцыя адыгрываць на Радзіме штогадовы сольны канцэрт не перапынілася, і на пачатку новага года артыст выступіў у Мінску. Мы ж сёння пагаворым пра яго тэатральны лёс, даведземся, чаму праз 18 гадоў працы артыст пакінуў мінскі тэатр імя Горкага, што ён іграў у Маскве, чым займаецца ў Лондане, і чым яшчэ будзе здзіўляць сваіх прыхільнікаў, якіх у Беларусі засталося вельмі многа.

Надзея КУДРЭЙКА

Аляксей ШАДЗЬКО:

“Цяпер я захоплены напісаннем п’ес”

— Адзінаццаць гадоў як вы не ў Мінску. Што тады здарылася, чаму вы пакінулі тэатр?

— Мэты пакідаць тэатр у мяне не было. Проста албыўся шэраг падзей, які і прывёў у выніку да ад’езду. Мы рыхтавалі спектакль “Женитьба”, дзе ў мяне была роля Падкалёсіна, якую я вельмі хачеў сыграць. І на рэпетыцыі падчас сцэны з танцамі вакол торта я пераў ахілесова сухажылля. Калі мне ў 6-й клініцы рабіў аперацыю вельмі добры хірург Цароў, я яшчэ казаў дактарам: “Давайце, лямчыце мяне хуценька, мне ж прэм’еру іграць”. А яны: “Забудзься і пра прэм’еры, і пра спектаклі, і пра ўсё на свеце”. Я ў гіпсе быў ледзь не год.

І востр пасьля балетныя я застаўся ў самоте ў нашай мінскай кватэры — з моцным болям і на кастылях. Жонка на той час ужо працавала ў Маскве і прыязджала на выхадныя. А мой родны тэатр не цікавіла, што са мной. Хоць я і адпрацаваў на гэтай сцэне 18 гадоў, іграў там палову рэпертуару і на мяне хадзіла публіка, але на маё існаванне забыліся.

— Разумно, крыўдна.
— Не тое што крыўдна — папярэжываў, канешне. Мне не было страшна, бо я ведаў, што буду ў парадка. А потым палумаў, што ўсё да лепшага — не сядзець жа да канца жыцця ў адным тэатры. Ну, быў бы я цяпер, можа, заслужаным артыстам... А так вост захварэў чалавек — і яго ціхенька спісалі і забыліся як звычайна.

— І вас запрасілі ў маскоўскі тэатр?

— Не, ніхто не запрашаў. Проста я пераехаў да сям’і ў Маскву, і як толькі працаў патроху хадзіць, палумаў, што трэба ж знайсці працу. Шчыра кажучы, я і не разлічваў, што мяне возьмуць у нейкі тэатр — на той момант мне было 47 гадоў, і сувязь практычна ніякіх — але ажно тры тэатры мне прапанавалі працу.

— А як без сувязі, толькі прыехаўшы ў Маскву, такога дасягнуць?

— Я проста хадзіў па тэатрах, са службовага ўвахода расшукваў загалдачкі трупы. Магу расказаць ніяма цікавых гісторый — як я і далей за вадцера часам не мог прайсці, як хадзіў у МХТ імя Чэхава, якім кіраваў Алег Табакоў — а там, маўляў, “каб Табакоў была паглядзеў, трэба рэжымандцыя нейкага ўтыльвовага чалавек”, як ў тэатры

“Современник” мной на нейкае імгненне зацікавіліся, калі я па тэлефоне сказаў пра свае 47 гадоў — а ім тады тэрмінова трэба было замяніць Ігара Квашу ў “Трех сестрах”. Але потым загалдачкі трупы мяне пачыла і сказала, што нейкі я занадта малады.

— Іх можна зразумець — калі б усё акцёры пачалі так проста прыходзіць...

— У Англіі акцёры так і прыходзіць, і тэлефануюць — нічога страшнага. І ў нашым Рускім тэатры, калі галоўным быў Барыс Луцэнка, так прыходзілі — усё выслуховалі, усім давалі шансе. І гэта нармальна. Тое, пра што я расказаваў, гэта чыста маскоўская, як мяне падаешча, фаназыстасць.

У рэшце рэшт праз майго знаёмага акцёра Юрыя Болахава я трапіў на праслухоўванне ў МХАТ імя Горкага, і са мной яго праходзіла каля 70 чалавек. Узлілі толькі некалькіх. Я прачытаў маналог з п’есы Эрдмана “Самоубійца”, і Таццяна Дароніна — не звяртаючы ўвагі на мастацкі савет — сказала: “Я думаю, дзвюх думак тут быць не можа. Віншую вас, Аляксей Адольфавіч, вы — акцёр нашага тэатра”. Я выйшаў абсалютна шчаслівы — праца ў МХАТ! Хача насамоч я люблю невылічліва, нават маленькія тэатры, бо там больш свабоды, а ў вялікіх тэатрах заўсёды інтрыгі. Так потым і аказалася, але ж я не шкадую пра свой выбар.

— Ці шчасліва скаўся лёс у гэтым славутым калісці месцы? Калі верыць расійскім крытыкам, тэатр не самы модны ў Маскве.

— Я скажу так: канешне, ён акадэмічны, а значыць і дастаткова архаічны. Гінтрыг хапала, і Таццяна Дароніна нярэдка “самадурствавала”, былі і аварыі, і ад таленавітых акцёраў пазбаўляліся. Але ў

Фота з архіва Аляксея Шадзько

з дзвюма сцэнамі, якое ты можаш зняць хоць на банкет, хоць на спектакль, хоць на дзіцячае свята. Бо ў Англіі тэатр — гэта не памяшканне, не будынак — гэта труп. Ну, такіх гісторый у мяне многа...

— Як вы апынуліся ў Лондане, чым займаецеся?

— Мэты туды з’ехаць не было, так скаўся лёс, і я лічу — шчаслівы лёс. Супрацоўнічаю з тэатрам “Хамелеон”, у рускамоўным культурным асяроддзі я таксама добра вядомы, бо мяне час ад часу запрашаюць на розныя мерапрыемствы — спяваю, чытаю пазію. Як музыкант выступаю ў клубах і даволі часта. Працую са студэнтамі — рабію з імі тэатральныя эшоды.

— Мабыць, гэта не тое, пра што вы марылі, будучы такім папулярным артыстам у Беларусі, ды і ў Маскве. Як жа амбіцы?

— А я і не чакаў ад Лондана адразу чагосьці большага, я не ехаў туды за кар’ерай, і добра разумеў, што ў маім узросце стаць на англійскай сцэне прызнаным артыстам практычна немагчыма. Хача агента перыядычна дасылае розныя прапановы, але я пакуль адмаўляюся, бо хачу дачакацца менавіта цікавай працы. Ужо з Лондана я, дарэчы, прыязджаў і іграў спектаклі ў МХАТ,е, нішто не перахаджае мяне і ў Мінску што-небудзь сыграць. Але цяпер я захоплены напісаннем п’ес — у мяне іх ужо тры. Адна — “Запах жареной рыбы” — спадзяюся, будзе пастаўлена ў Амерыцы. Не хачу хваліцца, не хачу сурочыць, але адзін чалавек з Чыкага, які прадзісіруе тэатральныя пастаноўкі, проста закахався ў п’есу і сказаў, што зробіць усё магчымае, каб яна была на Бродвэй! Можа, пахарадаў. Ды я згодны і не на Бродвэй. У Мінску я некаторым паказаў свае творы, і быў бы рады, каб хто зацікавіўся. Але мне кажуць — а як мы будзем рэпетаваць, на гэта ж трэба грошы! А я кажу — давайце пачнём, і грошы з’явіцца, яны звычайна аднекуль з’яўляюцца, у мяне заўсёды так.

Я лічу, што ў маім жыцці ўсё адбываецца правільна. Што кажаць — я жыву ў Лондане, і гэта як ажыццяўленне мары, бо мне вельмі падабаецца Англія. А ўвогуле — мне хутка споўніцца 58 гадоў, і з 1983 года да 2017-га я безупынальна працаваў у нейкіх арганізацыях. Цяпер жа атрымліваю асалоду ад свабоды, ад магчымасці нікому не падпарадкоўвацца і ні пад каго не падладжацца. І музыкай, і тэатрам займаюся ў сваё задавальненне. Магчыма, гэта ў мяне такі творчы перапынак і праз год-два будзе нешта іншае, не выключана, што я вярнуся з Лондана, і ў Расіі ці Беларусі будуць новыя праекты, магчыма, напісаныя мной п’есы займаюць сваё жыццё. Ды і свет зараз такі, што межы дастаткова ўмоўныя. І традыцыйны раз на год канцэрт у Мінску я зараз адраў, як і на працягу апошніх дзесяці гадоў, што не жыў тут. Канешне, амбіцы ў мяне ёсць, проста цяпер яны ў нечым іншым.

гледачоў тэатр каціраваўся, і былі вельмі добрыя спектаклі. У МХАТ-е ж зала на паўтары тысячы месцаў, і калі прыходзіла 500 гледачоў, казалі, што зала напаяўтустая. У той час як для большасці тэатраў 500 прадалзеных білетаў — недасяжная мара. У мяне было 17 спектакляў і шэсць галоўных роляў. Самая любімая і важная — роля Ахава ў “Не все коту масленица”. Я іграў у “Женитьбе Белугина” бацьку Бялугіна, іграў Ігнаца ў арбузаўскай “Тане”, Рэлінікава ў вямпілаўскай “Прощание в июне”, Корзуба ў “Контрольном выстреле” Гаварухіна і гэтак далей.

— Публіка хадзіла на вас спелыя-яныя?

— Думаю, можна сказаць, што сярод гледачоў я быў чалавекам папулярным. Сапраўдны паказчык, калі пасьля спектакля цібе аблымае расчудлена білецёрша ці гардэрбшчыца, — а ў мяне такое было. Як калісьці ў маім родным тэатры, родным мінскім тэатры — успамінаю, ажно слёзы наварочваюцца — я здаў паліў ў гардэрб, а вешалка адарвалася. Пакуль ішоў спектакль, гардэрбшчыца мне прышляла яе. Вось такія моманты для мяне вельмі значныя, вельмі каштоўныя.

— Ці не хачелася паіграць у больш актуальных пастаноўках, у больш медыйных, так бы мовіць, маскоўскіх тэатрах — пра якія часта ішла прэса?

— Пра ўсё гэтае моднае і медыйнае я вам скажу так — за амаль дзесяць гадоў у Маскве я пачаў усяго некалькі больш-менш прстойных спектакляў. А “хвалёныя навамодныя”, на мой погляд, у асноўным займаюцца проста “развадзілавам”. Я глядзеў неаднойчы — і мне хачелася пывацца. Рэжысёры і крытыкі ў Расіі вельмі любяць расказаць пра новыя паэвы драматургіі і рожысурсы, а мне

Новае жыццё песняроўскага “Вянка”

Толькі аднойчы ансамбль “Песняры” паказыў на сцэне праграму “Вянок” на першы Максіма Багдановіча — у 1991 годзе. А менавіта гэтаму тэма імемантанні Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра імя І. Янковіча “Вянок” быў адноўлены. Сёлета падчас традыцыйнага канцэрта 12 студзеня на дзень нараджэння Уладзіміра Мулявіна “Вянок” ізноў прагучыў у поўным аб’ёме, на той жа славутай і роднай для “Песняроў” сцэне Белдзяржфілармоніі. Аважыў і перапоўненай залы не сціхалі: іммі віталі і талент аўтараў песень, і талент сучасных музыкантаў, якія здолелі годна, а месцамі нават бліскач амаць праз 30 гадоў даць новае жыццё гэтым творам.

Надзяе КУДРЬЦІКА

Калі слухаш на-поўнаму назіва прыжымі і такімі прырасты бела-рускіх мелодый праграму “Вянок”, здаўнаешся, чаму ж на галы і на дзесяцігодзі многія песні былі амаль забытыя. Пасля прэм’еры працявалі жыць хіба што “Слушкі тэчэнь” і “Лявоніха”, раз-пораз выконвалася “Пагоня”. Лёс у праграмы і сапраўды асцябліў. У 91-м адзначалася 100-годдзе з дня нараджэння Максіма Багдановіча. І на гэты год Уладзімір Мулявін як аўтар музыкі і Алег Мотчан як аранжыроўшчык стварылі шэраў песень “Вянок”. Толькі давалі да раней вядомыя творы — “Веражык” Ігара Лутчанка і “Зорку Венера” Сымона Рак-Міхайлюкэ. Уладзімір Мулявін не захаваш усту-

паць у творчасі саборніцтва з аўтарамі. Якім 9 снежня адбыўся той адзіны канцэрт “Песняроў” на сцэне мінскай філармоніі з праграмай “Вянок”. Але ўпершыню яна прагучыла за месца да таго ў бібліятэцы штаб-кватэры ААН у Нью-Йорку. Не засталася ні ж на галы і на дзесяцігодзі многія песні былі амаль забытыя. Пасля прэм’еры працявалі жыць хіба што “Слушкі тэчэнь” і “Лявоніха”, раз-пораз выконвалася “Пагоня”. Лёс у праграмы і сапраўды асцябліў. У 91-м адзначалася 100-годдзе з дня нараджэння Максіма Багдановіча. І на гэты год Уладзімір Мулявін як аўтар музыкі і Алег Мотчан як аранжыроўшчык стварылі шэраў песень “Вянок”. Толькі давалі да раней вядомыя творы — “Веражык” Ігара Лутчанка і “Зорку Венера” Сымона Рак-Міхайлюкэ. Уладзімір Мулявін не захаваш усту-

Падчас канцэрта ў Белдзяржфілармоніі.

Фота Аляксандра Міхайлюкэ

— саліст аркестра Андрэй Коласу і два запрошаныя — гэтак жа як раней і “Песні пра долю” і “Гусляр”. Ды-рыжор аркестра, заслужаны артыст Беларусі Аляксандр Крамка па магнітафонным запісе на слых перанёс аранжыроўку, адаптаваў іх пад народны аркестр, і песні залучалі. На дзень нараджэння паэта ў снежні 2017 года і на дзень нараджэння Уладзіміра Мулявіна ў студзені 2018-га адбыліся прэм’еры адноўленай праграмы на сцэне філармоніі. І на сёлетнім святочным канцэрте за дырыжорскім пультам быў маэстар Аляксандр Крамка. Праграма “Вянок” шалкам прагучыла ў другой частцы, а ў першай гледацкі, сэрцы якіх былі і тры дзеішы Уладзіміра Мулявіна — Марына, Воляга і Валеры — радалі і іншымі славутымі песнямі з рэпертуару ансамбля. Тры выкаслты ўвесь вечар панавалі на сцэ-

на — саліст аркестра Андрэй Коласу і два запрошаныя — гэтак жа як раней і “Песні пра долю” і “Гусляр”. Ды-рыжор аркестра, заслужаны артыст Беларусі Аляксандр Крамка па магнітафонным запісе на слых перанёс аранжыроўку, адаптаваў іх пад народны аркестр, і песні залучалі. На дзень нараджэння паэта ў снежні 2017 года і на дзень нараджэння Уладзіміра Мулявіна ў студзені 2018-га адбыліся прэм’еры адноўленай праграмы на сцэне філармоніі. І на сёлетнім святочным канцэрте за дырыжорскім пультам быў маэстар Аляксандр Крамка. Праграма “Вянок” шалкам прагучыла ў другой частцы, а ў першай гледацкі, сэрцы якіх былі і тры дзеішы Уладзіміра Мулявіна — Марына, Воляга і Валеры — радалі і іншымі славутымі песнямі з рэпертуару ансамбля. Тры выкаслты ўвесь вечар панавалі на сцэ-

і беларускай песеннай праграма, ёй бы жыць і жыць не толькі ў радкіх канцэртах, і не толькі ў выкананні народнага аркестра, і не толькі ў канцэртным выглядзе, а добра, калі б і ў студыйных сучасных запісах. Тая ж “Пагоня”, што завяршыла песенны шэраў “Вянок” і што на гэты раз закрывала канцэрт у гонар дня нараджэння Уладзіміра Мулявіна. Іншага беларуска не паклазе абываткям і гульташ неверагодна сучасна і актуальна. Зава філармоніі вітала песню стовы.

Дарчы, да гэтага былі падрыхтаваныя тры дыскі: перавадныя таго дзюнага запісу праграмы “Вянок”, перавадны апошняга альбома “Песняроў”, і абсалютна новая зборка радкіх запісаў Уладзіміра Мулявіна 80 — 90-х гадоў “Поўныя песенному даву”. Акрамя таго, пабыла свет невялічка кніга “Заповедны напев” — летпіс нашага легендарнага ансамбля — створаны музыкантаў, рэжысёра аркестра імя Янковіча і шматтадай выдучы усіх яго канцэртаў Воляга Брылон. Потым гэты тэкст зямордэ ў вялікую кнігу (яна па-вінна выйці напрыканцы года), прысвечаную гісторыі беларускай астраы.

80-годдзе Уладзіміра Мулявіна будзе адзначана праз доўгі і ўзрэння, адзначана будзе маштабна — не толькі на сцэне філармоніі і не толькі слімаі камернай спецыяльнай партыі, менавіта Уладзімір Мулявіна, арыльяцельна напавішы іх нервам, страцені і глыбокімі змяошымі. “Крык гітны”, што прагучыў у першым аддзелемні. “Ой, чума я стаў панацім”, і “Пагоня” ў другім — былі ўдарнымі нумарамі ўсёго канцэрта.

К

(Заканчэнне. Пачатак у № 2)

Бяспрыйгрышы ва-рыянт — прапанаваць дзецям (а галоўнае, іх бацькам, якія паклапоцацца пра квіткі) добра “раскручаны” казку. Гэткую казачную класіку. Але, вядома, на новы лад, і што атрымаецеся?

Надзяе БУНЦЭВІЧ

ДВА ПА КОШЦЕ АДНАГО

Беларускі дзяржаўны акадэмічны музычны тэатр падрыхтаваў да свята дзень да дзіцячых спектакляў — пра Ямеля з чароўным Шчулкам і пра дамавічка Кузю з яго не менш легендарным сябрам Нанданам. Перагавіла і называ, бо пачыналася са слоў “Навагоднія прыгоды...”. А вось сам музычны жанр аказваўся вельмі розным — па ўсіх параметрах. “Навагоднія прыгоды Ямеля” можна называць, у некаторай меры, гэтым сямейна-сяброўскім праектам са

Каб не прамахнуцца...

сваімі традыцыямі. Музыку напісала Гельсэт Шайдулава, з якой у нашага тэатра даўно ўсталявалі творчы сувязі: бацька “Клеапатра”, дзіцячыя мюзіклі “Прыгоды Сон і Герды”, “Чароўны сап Палушкі”, якія рыхтаваліся да навагодніх святаў у мінулыя гады, таксама належалі ёй. А рэжысёр Настася Сілаева — не дачка. Калі праводзіў б конкурсы на лепшую аглянку новага спектакля, варта было б прыслухацца да хлопчыка, што сцягнуў у мяне за спінай. На пытанне сваёй жонкі, што яму спадабалася больш, ён бы зашпіліў рэзультат казкі, як адказаў: “Шторкі”. І патлумачыў: “Яны самі Ямеля з чароўным Шчулкам і расказвалі, і зацікавіліся — бы ўсемяжытка Шчупка і загадаў”. Калі галоўным іудам успрымаеш менавіта завеса, прычым у спектаклі, пабудаваным на чароўніцтвах, дык гэты пра многае гаворыць. І найперш, пра недахоп рэжысёрскай фантазіі.

Музыка пабудавана на сліша. Ямеля і яго атачэнне маюць права прэзентава-

льскія матывы, распаўсюджаныя ў расійскай папсе. Баба Яга — праз рок-стылістыку, якая пры такім раскладзе становіцца сімвалам чагосьці заганнага, але выклікае ў зале першыя апальсаменты, які таго і належата чакаць. Хіба што пошукі чароўнага каменя Радамарына (а гэта ключавы сюжэтны паварот, зафіксаваны ў назве той рэдакцый спекаляты, што будзе ў рэпертуары тэатра з сакавіка) літарна прыводзіць да выносу: казанне машэйнае за казанне чароўніцтва, а лепшыя іуды ствараюцца ўласнымі рукамі.

У апошнім пераканочным “Навагоднія прыгоды дамавічка Кузю” — інакш беларускае стварэнне (за выключэннем самай сюжэтнай канвы, павязанай з вядомага мультыка). Музыка нашага маладога прафесійнага кампазітара Паўла Швэлава — даволі яркая, стыльва вытрыманая, цікавая неаратарнымі холамі. Лібрэта стварыла рэжысёр Валеры Чыгелійскі — інадынага выслупкіна Беларускай акадэміі мастацтваў. Перасоў-

ныя канструкцыі павароўваюцца рознымі бакамі і тым самым мутка змяняюць месца дзеяння (мастак — Андрэй Меранкоў). Дый сама дзея развіццё імпліва, артысты іграюць з тым запалам, што бясмыслова выдае іх уласную прыязнасць да прэм’еры. У адноўленым выглядзе, без прывычанага да свята спасылка (і, што вельмі важна, з аркестрам, а не пад фанараму “мінус 1”) спекаляты вернецца ў афішу ў другой палове лютага — не прапусціце!

Дарчы, спроба павышыць заўважлівую аднакласку на дзве гэтыя сібы цапкам, на мой погляд, апрабуда.

“Навагоднія прыгоды дамавічка Кузю”.

настройвала хутчэй на гэткую віктарыяна па хрэматэйнае вядомае жэкад, а не на вандроўку па Смітэйландыя. А вось другая прэм’ера Тэатра “СМСа” — аказалася сапраўднай калідый гісторыі. Маленькая вываданка дзіцячых тама не верыць у Дзеда Мароза і дасляе яму пра тое СМСаку, але павяршыць у туды ўсё ж дзавяцідзесяці. Амаль бэссонзятны дзея крозь праяснута дзябрыні. І шым ішым іншым, не толькі ў пераносным, але і ў гульнявым сэнсе смалікаў, які былі галоўнымі дзейнымі асобамі. Дый назва спекаляты

настройвала хутчэй на гэткую віктарыяна па хрэматэйнае вядомае жэкад, а не на вандроўку па Смітэйландыя. А вось другая прэм’ера Тэатра “СМСа” — аказалася сапраўднай калідый гісторыі. Маленькая вываданка дзіцячых тама не верыць у Дзеда Мароза і дасляе яму пра тое СМСаку, але павяршыць у туды ўсё ж дзавяцідзесяці. Амаль бэссонзятны дзея крозь праяснута дзябрыні. І шым ішым іншым, не толькі ў пераносным, але і ў гульнявым сэнсе смалікаў, які былі галоўнымі дзейнымі асобамі. Дый назва спекаляты

Фальклор для дарослых: туга па універсуме

Гэты фільм інтрыгуе ўжо з самага першага кадра — калі на чорным экране усплываюць лічбы “18+”.

Здаецца, у вытудку з прадукцыі Навіцьянальняй кінастудыі “Беларусьфільм” такі ўзростава ценз выстаўлены ўпершыню. Ды і назва стужкі — “Фальклор і жыццё” — не банальная (як спярша здаецца), а глыбакадумная: яна лішні раз нагадвае, што беззаганна зачатых сярод нас няма. Рэжысёр студыі “Летапіс” Юры Цімафееў адважыўся даследаваць тыя аспекты народнай культуры, пра якія амаль усе чулі аб здагавалася, але німагмаі казалі ўслых. Тэма, пагадзіцеся, спліска, і раскрыць яе можна па-рознаму. Але вынік стаў для мяне прыемнай неспадзяванкай.

Ілья СВІРЫН

Зраніцы, пра даследаванне тут можна казаць хіба з доўмай умоўнасці. І таму этнаграфія, сцільных да строга ановавога палюхоу, фільм можа расчаравваць. Яго тым жа. Аўтар не пазначва штрам, дзе і калі рабілі здымкі — што, канешне, немалаважна і раскладана на дэфініцыйна спыральскай, а не адварот, да інтуітыўнага пошукі паласніцы, універсуму. Менавіта тут па ім абуджае ішу да традыцыйнай культуры і спакатуным праз свае ўнутраныя пазелы жыхароў металасюу.

Чаго ягуча німа ў стужцы, дык гэта вульгарнага смакавацца “саленных” тэмаў. Зале ўсё густоўнае візуальнае метафара, якія пера-увабляюць фізіялагічнае ў метафізічнае. Ёсць добры тугар — зразумела, “ніжэй за поў”, але не пошша. Ёсць прыгожы зямлі — і неба, і пад вайолі, дзе ў нас, як вядома, волячана русалкі.

Нягледзячы на зрагтыўнае тэматку, камера ў фільме фактасуца найперш на твары. Вось рабінцянства выко-нава дзіўчынка з хітравым поглядом. Вось маршынцты

НАПЯРЭДАДНІ ПРЭМ’ЕРЫ

Фота прадстаўлены Юрыем Цімафеевым

важкіх мужчына — задумены і заскрэпаны. Вось пачынаюцца патапы будынак, які ўзлецінае ў рэканструкцыю абраду ў музей народнай архітэктуры і побыту. А тым ігненне — паклыва каб-

важкіх мужчына — задумены і заскрэпаны. Вось пачынаюцца патапы будынак, які ўзлецінае ў рэканструкцыю абраду ў музей народнай архітэктуры і побыту. А тым ігненне — паклыва каб-

ты з талентам драматычных актрыс аплакаваць “дзёда” з моржаўкай. І гэты фрыольны абрад з глухой вёскі на Гаралочыне — ужо не рэканструкцыя. Але нека арганічна яно ўсё спалучаецца. Ненавядзіла сведчыча пра тое, што народная культура яднае самы розныя людзей — бо закрывае яна вачна актуальна для кожнага тэма.

Тут ужо ўсё — што і твар, то і гэтаў? За тым, як выскоўцы пераахоўваюць хлеб палча абраду на Юр’я, дзешча, можна з прыемнасцю назіраць бясонна.

У адвольнай пэрыя воб-разаў людзі авольна пера-увабляюцца з прыгожымі свамі някідкім харчавом

як падаецца, такі дзіўны выбар таксама аплавае аўтарскім задуме — паказаць той інашю, невядазную для бегла-лага погляду Беларус. Без не-оні ў пластыку, сфурармоні і “аграгатуру”.

І задача выканана пасты-хона. Фільм стварэ і сапраўды прывабны (бадай зрагтычна) вобраз нашага краю. Жывы, не падысны, не “дагэагашчоны” — як на рэкантных плакатах. Таму стужка вы-кладна можа рэкамандавать тым зямеканам, якім трады-цыйна культура цікава не толькі на ўзроўні першака і драматкі.

А вось чаго німа ў стужцы, дык гэта выхад на прабле-му — хані кожны ведае, што самі праблемы складныя. Але аўтар не ставіў асабных пытан-няў, як захаваць высокую аўтэнтычна ў ўрбанізаваным свеце. Ён проста вываў яе ва ўсёй красе — і дзюкоўны гэта-му адроз у збудаванні астра-уліччавы. Традыцыйная культура ў фільме — гэта не ідэалізаваная бабўлака, за якой трэба дзла-дзіць пра абыватка, а прыбыва-ная малалітва, на спакітане з якой ногі ібыва самі нусуць.

Фінальная некачыва — найфа-напартыячана, трохі падарыта і яўна не фальк-лорная — спіраша ўспрыма-ецца не надта дарэчнай. Ды,

як падаецца, такі дзіўны выбар таксама аплавае аўтарскім задуме — паказаць той інашю, невядазную для бегла-лага погляду Беларус. Без не-оні ў пластыку, сфурармоні і “аграгатуру”.

І задача выканана пасты-хона. Фільм стварэ і сапраўды прывабны (бадай зрагтычна) вобраз нашага краю. Жывы, не падысны, не “дагэагашчоны” — як на рэкантных плакатах. Таму стужка вы-кладна можа рэкамандавать тым зямеканам, якім трады-цыйна культура цікава не толькі на ўзроўні першака і драматкі.

І задача выканана пасты-хона. Фільм стварэ і сапраўды прывабны (бадай зрагтычна) вобраз нашага краю. Жывы, не падысны, не “дагэагашчоны” — як на рэкантных плакатах. Таму стужка вы-кладна можа рэкамандавать тым зямеканам, якім трады-цыйна культура цікава не толькі на ўзроўні першака і драматкі.

І задача выканана пасты-хона. Фільм стварэ і сапраўды прывабны (бадай зрагтычна) вобраз нашага краю. Жывы, не падысны, не “дагэагашчоны” — як на рэкантных плакатах. Таму стужка вы-кладна можа рэкамандавать тым зямеканам, якім трады-цыйна культура цікава не толькі на ўзроўні першака і драматкі.

І задача выканана пасты-хона. Фільм стварэ і сапраўды прывабны (бадай зрагтычна) вобраз нашага краю. Жывы, не падысны, не “дагэагашчоны” — як на рэкантных плакатах. Таму стужка вы-кладна можа рэкамандавать тым зямеканам, якім трады-цыйна культура цікава не толькі на ўзроўні першака і драматкі.

К

Фота прадстаўлены тэатрам

На адной з атэстацый кіраўніцтва запытала ў мяне: “На раёнах цябе як журналіста паважваюць ці баяцца?” Шчыра кажучы, не памятаю, што адказаў. Але з таго моманту раз і назаўжды раздзяліў для сябе паняцці “паважваюць” і “баяцца”. Супрацьлеглыя яны. Павагі дабіцца складаней. Павага — значыць супрацоўніцтва. Прычым, у самым высокім сэнсе: супраца на духоўным узроўні — думаць пра адно і тое ж ды рабіць адно і тое ж. Вось, напэўна, мае журналісцкае шчасце. Але ўсё гэта лірыка, а вашы навіны — надзённая патрэба дня.

Яўген РАГІН

Томкавіцкага ДК. А дзятчаты дзяржынскага ансамбля “Карагод” здзівілі не толькі песняй, а і казой з мядзведзем.

Канцэрт “Запалі свячу на Каляды” сабраў у Дзятлаўскім цэнтры культуры ці не ўсё насельніцтва райцэнтра.

Вядучы метадыст па рабоце ў сферы традыцыйнай мастацкай культуры, нематэрыяльнай культурнай спадчыны і фальклору Гродзенскага раённага культурна-інфармацыйнага цэнтры Наталія Рамановіч працягвае распавядаць пра падзейна-культурны праект “Сход калядоўшчыкаў”. “Праект уключае, — піша

ляе: “Днямі наведвалі пасёлка Ражанка, вёскі Тапілішкі, Даўлюдаўшчыну. А літаральна ўчора адправіліся ў самяя далёкія нашы паселішчы: у вёскі Патока, Дзякаўцы, Падбобра. Хоць і маланаселеныя яны, аднак апроча пенсіянераў тут і дзеці жывяць. Але спачатку заехалі ў Мураванку, наведалі нашых будаўнікоў, бо мясцовае сельскае бібліятэка рамантуецца”. Вельмі шчыры ліст. Пішыце, спадарыня Ірына, нам заўжды цікава, як выжываюць нашы невялічкія вёскі. Інфармацыя з Бераставіцкага раёна. Загадчык **Алексійскай** сельскай бібліятэкі Вольга Барысевіч распавядае пра вечар ад-

У чым яно, шчасце?

Непазбежнае рэха нядаўніх святаў. Спектаклем “Ноч перад Раствам” адзначыў Каляды тэатральны калектыў “Вобраз” Дома лаўскага сельскага Дома культуры (Віцебскі раён). Кіраўнік “Вобраза” Андрэй Стручанка піша: “Пастаноўка наводзе знакамітай аповесці Мікалая Гогаля літаральна зьяла ўкраінскім каларытам. Гісторыю кахання Вакулы ды Аксаны ўвасобілі Аксана і Уладзімір Дрыгубкі, Аляксандра Байдакова, Наталія Лявонава, Вольга Гецман, Аляксандр Цішчанкаў, Вольга Жураўская, Наталія Бардзіна, Марына Маясеенка, Святлана Ляхавідава і Інга Арцёмненка. Кіраўнік гуртка дэкарацыяна-прыкладной творчасці Ала Антаненка стала сцэнаграфам спектакля”. Адрозна захацелася “Вечары на хутары...” перачытаць.

Навагоднія мерапрыемствы для дзяцей правялі і ў Палацы мастацтваў **Бабруйска**. Метадыст Кацярына Крылова вылучае конкурс “Таленты”, падчас якога падлеткі змаглі прадэманстраваць свае творчыя прыхільнасці. Таленавітых у нас шмат, але далёка не заўжды гэтыя якасці праяўляюцца з максімальнай карысцю для ўсіх.

Думаюць пра гэта і ў Палацы культуры **Ліды**. Дабрачынная свята тут было праведзена менавіта для адораных дзяцей: пераможцаў алімпіяд, канцэртных аглядаў, спартыўных спаборніцтваў.

Зюзя падчас школьных вакацый атабарыўся ў **Ганцавіцкім** раённым Доме рамстваў. Пра гэта паведамляла маладосць навуковы супрацоўнік установы Наталія Білімава.

Пра калядна-абрадавыя праграмы напісалі метадысты **Ашмянскага** раённага цэнтры культуры. У вёсцы **Гродзі** работнікі культуры наладзілі абрадавую тэатра-

- На здымках:
- 1 Ганцавіцкі Зюзя сустракае сяброў.
 - 2 У конна-спартыўным цэнтры “Гіпіка” на Ашмяншчыне.
 - 3 Каляды ў Дзяржынску — падзея надзвычай яскравая.
 - 4 У Лідскім замку.

пачынку “Песні нашай маладосці”. Акцыя — вынік дзейнасці аматарскага аб’яднання для людзей сталага ўзросту “Сустрэча”.

Мы пісалі пра аб’яднанне аматараў лячэбнай гімнастыкі і балных танцаў “Эпатажны бляз” з **Наваляньнянскага** Дома культуры (Дзятлаўшчына). Нядаўна аб’яднанне стала ініцыятарам балю “Пад музыку Вівальдзі...” Эксперымент прайшоў больш чым удала. А таму “блязаўцы” вырашылі правесці сёлета ў Дзятлаве Радзівілаўскі бал. Супрацоўнікі цэнтры культуры Дзятлава пішуць: “Дамы — гатовыя. Застаецца ўгаварыць кавалераў — і раённы фурор забяспечаны”. Я за такі фурор — абедзвюма рукамі!

Сельскае бібліятэка аграгарадка **Каменны Лог**, што ў **Ашмянскім** раёне, правяла экалагічнае мерапрыемства, на якое запрасіла выхаванцаў адукацыйнага школьнага лагера. Гаворка ішла пра лес, ягоных насельнікаў, пра дрэвы і расліны. Дзеці пазнаёмліліся і з энцыклапедычнай літаратурай на гэтую тэматыку.

“У інтэграванай бібліятэцы аграгарадка **Дэмбрава** для дзяцей з прышкольнага лагера “Вясёлка” праведзены гісторыка-краязнаўчы курсы “Мая вуліца, мая вёска, мая малая радзіма”, — паведамляе бібліятэкар са **Шчучынскага** раёна Святлана Мелушэўская. — Дзеці пазнаёмліліся з гісторычным мінулым Дэмбравы, здзейснілі віртуальную экскурсію па вулічках аграгарадка, даведліся пра асноўныя славастанцы — касцёл Святой Тройцы (XVII стагоддзе) і царкву Святога Іаана Багаслова (XIX стагоддзе). Згадалі мясцовага мастака **Рамуальда Рыбака**, мясцовую кадрылю, якая занесена ў спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны **Рэспублікі Беларусь**”.

Пішыце пра цікавае. Сустрэнемся праз тыдзень!

лізацыю “Ламанне аплаткі”. Аплатка — гэта хлябец, які з’яўляецца важным калядным аtryбутам. Гэты пачастунак, распавядаюць супрацоўнікі навукова-метадычнага цэнтры, выпякаецца ў Браславе, Баранавічах, Навагрудку.

Рэзідэнцыя Дзеда Мароза на **Ашмяншчыне** размясцілася ў конна-спартыўным цэнтры “Гіпіка”. Дзеці былі неймаверна ўзрушаны, бо коней можна было паглядзіць!

Чарговая інфармацыя з **Ашмянскага** раёна. У святочнай канцэртнай праграме выступілі народны тэатр танца і песні “Імпульс”, народны тэатр **РІЦК**. Цягам двюх гадзін яны дарылі наведвальнікам цэнтры культуры пазітыў.

На Каляды на сцэне **Свіслацкага** раённага цэн-

тра культуры і творчасці выступілі народны хор вэтэранаў працы “Сузор’е” і ўзорны танцавальны ансамбль “Усмешка”.

Літаратуру для чытачоў **Парэцкага** сельсавета (**Гродзенскі** раён) прывезлі калядоўшчыкі. Акрамя кніг высокаўцы атрымалі календары і салодкія падарункі. Натуральна, частавалі і калядоўшчыкаў-бібліятэкараў.

Ваўкавыскі раён, напісала загадчык аддзела па правядзенні культурных мерапрыемстваў **Ваўкавыскага** раённага цэнтры культуры **Ларыса Ланіна**, таксама гасцінна сустрэў калядоўшчыкаў. Шчадравалі ў аграгарадках **Рэпля, Рупейкі**, у вёсцы **Гальніка**...

У **Ваверскім** Доме культуры **Лідскага** раёна правялі старадаўні калядны абрад “Тры Каралі”. Завозна бы-

ло ў **Лідскім** замку, дзе прайшло свята “Замак-фэст, ці Цуды на Каляды”. Сюды прыходзілі сем’ямі. Папулярнасцю, як сьвярджаюць сведкі, карысталася Калядная хага, дзе былі прадстаўлены экспазіцыя калядных зорах, рэтра-выстава навагодніх цацак ды паштоўкаў савецкай эпохі.

Каляды ў **Дзяржынску** — падзея надзвычай яскравая. Рэдактар Дзяржынскага гарадскога Дома культуры **Ташына Шылак** паведамляе, што на галоўнай плошчы горада выступілі юныя артысты студыі “Задорынка” Дзяржынскага ГДК і **Станькаўскай** дзіцячай школы мастацтваў, а таксама — выхаванцы нядаўняй школы Свята-Патрыіскай царквы. А калядоўшчыкамі сталі работнікі культуры **Баравікоўскага** і

Калі згушчаецца туман

“О! Сёння, аказваецца, канцэрт, — вымавіў мужычок у бруднаватай ватуцы. — Жончы скажу, трэба было б схадзіць”. І так і не прадставіўшыся, сеў на ровар і “пачасаў” кудысьці ўдалачынь. “Сапраўды, канцэрт”, — зірнуў я на афішу. Потым яшчэ раз услед незнаёмцу, пачухаў патыліцу і адчыніў уваходныя дзверы ў культуру аграгарадка Абольцы.

Алег КЛІМАЎ, Мінск — аграгарадок Абольцы
Талачынскага раёна — Мінск / Фота аўтара

У гэтым манументальным будынку і знаходзіцца Дом фальклору.

Фота з архіва бібліятэкі

Ганна Піхцерава.

У ПОШУКУ ЗМЭНЫ

Пры беглым аглядзе знутры і звонку манументальнага будынка, дзе размяшчаюцца Аболецкі дом фальклору і Аболецкая бібліятэка-філіял Талачынскай цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы, я ўспомніў аб тым, пра што не раз мне казалі работнікі “культурнага фронту” краіны, — маўляў, дадатковае фінансаванне гэтай галіны не перашкодзіць.

— Так, напэўна, прышоў час для рамонтнага будынка, у якім мы знаходзімся, — уступае ў дыялог са мной дырэктар Дома Лілія Аўласенка. — Стан яго не аўралны, але дзе-нідзе ён працякае, а зімой у кабінетах холадна.

І вось гэтыя “з аднаго боку” / “з іншага боку” на працягу нашай гутаркі мелі месца часта. Да прыкладу: з апаратурай у АДФ усё гладка — і для агучкі залы яе хапае, і для выязных мерапрыемстваў. А касцюмы для народнага фальклорнага калектыву “Суседзі” шыюцца і перашываюцца сіламі яго артыстаў.

— Улады аб праблемах, вядома ж, ведаюць, вырашаюць іх, як могуць, — працягвае мая суразмоўніца. — Натуральна, яны ў курсе, чым творча дыхае ўстанова. Адзначаюць яе ўзнагародамі і “ставяць на від” — асабліва дастаецца, калі на мерапрыемствы, што праводзяцца намі, збіраецца мала публікі. І адвароткі, — а дзе яе ўзяць? — не ратуюць. Зрэшты, скардзіцца на нешта я не маю звычкі. Лепш адначу людзей, якія займаюцца ў

Наталія Фядзюк.

нашых фарміраваннях. Тых жа ўдзельнікаў “Суседзяў”, што “паднялі” пятнаццаць старадаўніх танцаў — дзевяць з іх ужо зафіксавана на відэа. (З адроджаных асаблівай увагі заслугоўвае крыўлянская кадрыля — вельмі складаны танец.) Такім жа чынам аднаўляем старадаўнія песні, распаўсюджваюць і нашым рэгіёне.

Прыблізна каля ста абрадаў можа прадэманстраваць гэты калектыў! У ходзе этна-экспедицый ім сабраны і найбгацейшыя аўтэнтычны матэрыял, што складаецца з прадметаў высковага ўжытку, запісаны характэрныя толькі для гэтага краю прыказкі, прымаўкі, гульні, якія не захоўваюцца мёртвым грузам у летапісах, а абавязкова выкарыстоўваюцца ў розных імпрэзах.

— Моладзь бы яшчэ падцягнуць да народнай творчасці, — пераходзіць да набалелага дырэктар. — Мы стараемся, шукаем і знаходзім тых, каму неабыйкавава беларускія традыцыі, але такіх замала. І ў якія рукі іх тады перадаваць? Юныя разумеюць, што размова з імі ідзе пра вельмі важныя рэчы, краевугольны

ў маштабе краіны. Аднак, на жаль, не так шмат жадаючых быць сярод тых, хто захоўвае і прасоўвае каранёвую культуру. Тое ж самае тычыцца і маладых спецыялістаў. Пакуль у нас патрэбы ў іх няма — цяперашнія нашы супрацоўнікі знаходзяцца ў самым росквіце творчых сіл, але надыхдзе час і неабходнасць у прытоку новых кадраў паўстане. Ад сваіх калегаў ведаю, што з папаўненнем цяпер цяжка — і едуць неахвотна, і з’яжджаюць хутка, і да кваліфікацыі ёсць пытанні. Таму часам і задумваюся аб пераёмнасці пакаленняў. Выклікае некаторы неспакой і будучыня Дома фальклору наогул. Яна ж найпрост залежыць ад таго, якая складзецца ў аграгарадку дэмаграфічная сітуацыя.

Цяпер дзевяць аб’яднаных функцыянуюць у АДФ. Функцыянальная душа Ліліі Леанідаўны, перш за ўсё, яшчэ за гурткі харавога і сольнага спеваў — там і спадчыну продкаў берагуць, і сучасныя эстрадным павявам не чужыя. Адзначае яна і дарослы тэатр мініяцюр, у рэпертуары якога ёсць сцэнікі, заснаваныя на тутаўшым каларыце. У

аматарскім клубе “Сударушка” людзі пенсійнага ўзросту абмяркоўваюць хатнія справы, рэцэпты, займаюцца вырабам папяровых кветак, бісерпляценнем і іншымі дэкаратыўна-прыкладнымі мастацтвамі.

УСІМ ЧЫТАЦЬ БРЭДБЕРЫ!

Юрыст на адзаканцы Ганна Піхцерава ўзначальвае Аболецкую бібліятэку-філіял два гады.

— Абставіны склаліся так, што я апынулася на гэтай пасадзе, — тлумачыць яна. — І як цяпер разумею, тыя ж разборкі ў судах — гэта было не маё. А тут — у пастаянным кантакце з людзьмі — пакуль дакладна адчуваю сябе на сваім месцы. Праўда, чытачы розныя трапляюцца. Адных проста не разумею — навошта яны бяруць кніжкі. Пытаюся ў такога школьніка: “І што ты “вынес” з твора?” Маўчыць, лыпае вачыма, паціскае плячыма. За кампанію з сябрамі прыходзіць. Другі ж, захлёбваючыся, пераказвае засвоенае.

Дарэчы, Ганна Аляксандраўна нават праводзіць спецыяльныя ме-

рапрыемствы для юных наведвальнікаў, на якіх яны дзеляцца з аднагодкамі ўражаннямі ад прачытаных кніг, рацяць ці не рацяць ім той ці іншы твор. Аднак у цэлым, адзначае бібліятэкар, падлеткі без асаблівага энтузіязму адчуваюцца на прапанаваныя акты. Так, ёсць актыўныя хлапчкі і дзяўчынкі, якім усё цікава, але ў масе сваёй яны інэртныя. Сёння іх “бог” — інтэрнэт, а не кніга.

— З чытаннем беларускай літаратуры справы ідуць па-рознаму, — кажа спадарыня Піхцерава. — А каб ішлі лепш, мы рэгулярна праводзім імпрэзы, накіраваныя на папулярныя айтчынай літаратуры, беларускай мовы, нашых аўтараў. Зараз, дапусцім, сталі шмат браць Караткевіча. Адна бабуля, упершыню прачытаўшы “Каласы пад сярпом тва-

якога выступаюць і на мерапрыемствах, што праводзяцца АДФ. “Я не стала б вінаваціць агулам усіх дзяцей, — маўляў, ім справы няма да мінулага нашай краіны, да яе традыцый, культуры, — кажа педагог. — У нашы дні — дні спакусу — патрэбныя вылікія намаганні, каб зноў прышчэпіць ім вечнае. Нельга махаць адразу рукой, бачачы, што яны не хочуць чуць. Да ўсіх можна знайсці падыход, нават да тых, каму гаджэты, здавалася б, замянілі ўсё і ўся. У маім гуртку не замянілі: у падлеткаў і на іх час ёсць, і ёсць натуральная цяга да ўсяго таго, што звязана з беларускай спадчынай”.

Каментарый Наталі Фядзюк:

— Мне здаецца, вакол Дома фальклору і ў яго сценах ужо склалася групоўка людзей, якім цікава ўсё, што адбываецца ва ўстанове. Таму выдумляй нешта новае, не выдумляй, калі для кагосьці з жыхароў аграгарадка песні, танцы, народныя мастацтвы — пусты гук, то ніякімі пернікамі іх у Дом не прывабіць. І з бібліятэкай сітуацыя падобная: тыя, каму вельмі важна мець зносіны з “жывой” кнігай, ніколі ад яе не адмовяцца. Але, я лічу, хай будучы і яе камп’ютарныя замянікі — абы людзі чыталі. А наогул, думаю, аўдыторыя бібліятэкі і Дома фальклору шмат у чым адны і тыя ж.

Нагледжачы на аптымізм Наталі Віктараўны, пытанні пераёмнасці пакаленняў у народнай творчасці, малой цікавасці да яго ў моладзі, узроўня падрыхтоўкі кваліфікаваных кадраў у галіне культуры ўсё роўна нікуды не знікаюць. Іншы раз паглядзіш па тэлевізары — накіштайт усё з танцавальнай і песеннай спадчынай у нас у парадку. А прыгледзішся — усёго толькі з дзясятак такіх калектываў на ТБ і мільягоў, — калі не браць у разлік спецыяльныя тэлепраекты, у якіх занятая рэгіянальная мастацкая самадзейнасць. А сельская бібліятэка? За шчасце, калі ў іх набіраецца дзясятка тры чытачоў, што аддаюць перавагу ўсім іншым беларускай літаратуры на беларускай мове — і не толькі ў межах школьнай праграмы. Адказы ёсць, праўда, лягчэй ад іх не становіцца. І таму вясёлкавыя перспектывы вельмі імглістыя.

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 5.)

Я, дарэчы, прынёс на круглы стол выдаўняе выданне “Гары Потэр і філасофскі камень”, перакладзеную з англійскай на беларускую мову і выдадзенаю адным з прыватных выдавецтваў нашай краіны. І расказаў, што менш чым за месяц былі прададзены дзве тысячы асобнікаў названага выдання (гэта, да слова, увесь наклад кнігі), а само выдавецтва цяпер мяркую не толькі працягнуць перакладную серыю кніг пра хлопчыка-чараўніка з Хогвартса, але і надрукаваць дадатковы тыраж першай кнігі.

Справа тут, канечне, не толькі ў хуткасці распродажу названай кнігі, — хая нават адзін гэты прыклад цалкам абвяргае думку пра тое, што беларускамоўную дзіцячую кнігу сёння ніхто не чытае, — а, на мой погляд, у тым, што айчынная дзяржаўная выдавецтва не зусім добра дбаюць пра адметныя маркетынгавыя хады, не заўсёды цікавяцца “гучнымі” і “выбуховымі” кніжнімі навінкамі ў межных краінах, не дастаткова поўна аналізуюць рынак дзіцячай літаратуры як у Беларусі, так і ў краінах-суседзях. І, адпаведна, не заўсёды хутка рэагуюць на зменлівыя тэндэнцыі сучаснага кніжнага рынку ці сусветныя тэндэнцыі ў галіне паліграфіі.

Напрыклад, хто перашкоджаў нашым айчынным выдавецтвам выдаць па-беларуску Гары Потэра яшчэ ў канцы 1990-х гадоў, калі кнігі Джоан Роўлін пачалі з’яўляцца ў Вялікабрытаніі і захопліваць увагу дзяцей па ўсім свеце? Або хая б у пачатку 2000-х гадоў, калі былі зроблены першы мастацкі фільм Патэрыяны — экранізацыя цудоўнай гісторыі пра хлопчыка Гары і яго змаганне са злым чараўніком Валандэмортам?

Ці, працягнуў сваю думку, звярнуўшыся зноў да дакладу Марыны Петрашкевіч, чаму ў Беларусі досюль не выпускаюцца кнігі-пазлы, кнігі з акенцамі або кнігі-раскладанкі? Кнігі, у якіх можна пагуляць з якім-небудзь Дзедом Барадзедом, Несцеркай або Пранішчам Выврвічам, прасунуўшы ў яго руку або проста склаўшы яго са старонка кнігі? Скажам, у нашай дачкі падобная кніга (з цапкай на руку) ёсць — пра біякіна-паласатага пана Потпура. Яе жонка прывезла з навуковай канферэнцыі ў Варшаве.

Думаю, не варта і казаць, што гэтак польскамоўнае выданне карысталася значнай цікавасцю ў маёй дачкі да п’янага Узросту. Як, дарэчы, і ўкраінская дзіцячая кніжка з акенцамі, якую я гады два таму прывёз з Кіева. Але чаму падобныя выданні сёння трэба пры-

Пісьменніца Кацярына Хадасевіч-Лісавая са сваёй кнігай пра Вухуцкіа.

Дзе ты, Дзед Барадзед?

возіць з-за мяжы, але не лёгка набыць у айчынных выдавецтвах? Пытанне, на мой погляд, зусім не рытарычнае.

ПОСПЕХ — ПРАЗ ПРАЦУ

Часткова на мае як задзеньня, так і не прагавораныя пытанні адказалі ўдзельнікі круглага стала. Так, выдучы спецыяліст аддзела папсікі і маркетынгу РВУ “Выдавецкі дом “Звязда” Алена Юрына адзначыла, што летас у іх выйшла дзіцячая кніга-квэст “Ключ ад Вялікай Кашпоўнасці” аўтарства Кацярыны Хадасевіч-Лісавой, дзе ў забавляльнай форме чытачу прыходзіцца разгаварваць сакрэтныя коды, зашыфраваныя на старонках названага выдання.

Прычым, дзеля разгледжання тэмы кнігі маленькім дэжэктывам трэба пераходзіць, скажам, з 3 старонкі на 18-ую, потым перагортваць кнігу яшчэ далей, а пасля вяртацца назад. Але ж, як прызналася Алена Юрына — гэта пакуль што толькі першае падобнае дзіцячае выданне айчыннага аўтара, выдадзенае выдавецтвам “Звязда”. Між тым, як адзначылі прысутныя на круглым stole бібліятэкары, у той жа Расіі кнігі-квэсты ўжо не рэдкасць і выдаюцца шмат гадоў. Як бачна, і тут мы адстаём ад сусветных — ці нават агульнаўсходнеславянскіх, — тэндэнцый.

Што да беларускамоўнай кнігі, дык, як адзначыла загадчыца аддзела бібліятэчнага маркетынгу Цэнтралізаванай сістэмы дзіцячых бібліятэк горада Мінска Алена Беразоўская, летас у сістэме быў распрацаваны і, галоўнае, ажыццэлены праект па палтрэмным чытанню дзецьмі беларускамоўных кніг “Гучы, родная мова”. У рамках праекта ў дзіцячых бібліятэках сталічы, куды, да слова, завітае штогод больш за 120 тысяч чалавек (а чытачы да 15 гадоў складаюць у іх пераважную большасць), праходзяць беларускамоўныя чытаркі, ладзяцца мерапрыемствы для

тым ліку — і тых жа герояў дзіцячых кніг. Чаму б не аб’яднаць свае намаганні? І дзецям была б карысна, і яка “капейчына” для народных умельцаў, і стваральнікам дзіцячых кніг трэба б думаць толькі пра слухнасць таго ці іншага слоўнага выразу, а не над тым, як і з якога матэрыялу рабіць герояў сваіх кніг.

А я, у сваю чаргу, прапанаваў праз некаторы час зладзіць на базе нашай газеты

Інклюзіўны спектакль на сцэне Купалаўскага

Фота Паўла МАРЦІНЧЫКА

Падчас прэс-канферэнцыі ў тэатры імя Я. Купалы: Леанід Дзінэрштэйн, Ірына Пушкарва, Вольга Кулікоўская.

“Дапамажы дзецям з аўтызмам выступіць на галоўнай тэатральнай сцэне краіны!” — заклік да новай добрай справы, на якую распачаты збор сродкаў на адной з краўдфандынгавых платформаў.

Надзея КУДРЭЙКА

Працуе круглы стол.

дзіцяй на беларускай мове: сустрэчы з пісьменнікамі, літаратурныя віктарыны, чытанні беларускамоўных кніг усюль і гэтак далей.

Як дадала да гэтай інфармацыі намесніца дырэктара ЦСДБ горада Мінска Алена Чарняўская, за 2019 год колькасць беларускамоўных выданняў павялічылася ва ўсіх бібліятэках сістэмы, у параўнанні з леташнім перыядам, прыкладна на 30 тысяч кнігавыдач. І гэта толькі пачатак працы ў агульным кірунку: як запэўнілі мяне бібліятэкары, цікавацца да беларускамоўнай кнігі расце, у дзіцячых “кніжніцах” часцей завітаюць беларускамоўныя дзеці і іх бацькі, зацікаўленыя ў кнігах на роднай мове. Таму названы праект запланавана працягнуць і ў 2020-м годзе і, магчыма, і надалей.

А пісьменніца Кацярына Хадасевіч-Лісавая прынесла на круглы стол не толькі новыя кніжныя выданні свайго аўтарства, а і ляльку, якую завуць Вухуцкі, зробленую па адным з яе твораў. Як расказала аўтарка, яе Вухуцкі карыстаецца павышаным попытам у дзяцей, якія пастаянна просяць яго прадаць ці запытаюцца, дзе яго можна набыць падчас прэзентацыі ці сустрэчы з чытачамі.

На жаль, лялька зроблена самай пісьменніцай у адзінкавым экзэмпляры, таму продаж яе, натуральна, не прадугледжаны. Магчыма, на мой погляд, выйцем з гэтай сітуацыі “самавырабу лялек” было б супрацоўніцтва айчынных пісьменнікаў з Саюзам майстроў народнай творчасці. Бо не сакрэт, што нашы народныя умельцы могуць сёння выразаць з дрэва, вылепіць з гліны ці зрабіць з саломкі ды лью любяга ікаўняна фігуркі, у

ці ЦСДБ Мінска яшчэ адзін круглы стол на тэму дзіцячага чытання. Прычым, не толькі з удзелам бібліятэкараў і пісьменнікаў, але і адказных асоб з міністэрстваў культуры і інфармацыі, з Нацыянальнага інстытута адукацыі ды з кіраўнікамі дзяржаўных і прыватных выдавецтваў нашай краіны. Бо, як вядома, праблемныя пытанні — сярод агульных згадаю яшчэ і праблему абнаўлення спісаў дзіцячай літаратуры ў школах, неабходнасць зніжэння падаткаў на выданне дзіцячай літаратуры — сярод агульных згадаю яшчэ і праблему абнаўлення спісаў дзіцячай літаратуры ў школах, неабходнасць рэкламы дзіцячых навінак па тэлебачанні і некаторыя іншыя, — трэба не толькі ставіць, але і даносіць іх да адказных асоб і дзяржаўных структур. Так што працяг гэтай тэмы на старонках “К” яшчэ будзе. І, магчыма, бліжэйшым часам.

І апошняе. Больш за ўсё на круглым stole мяне ўраза актывная пазіцыя прысутных бібліятэкараў. Яны задавалі пытанні ўсім удзельнікам, вызвалілі свой пункт гледжання на кожнае пытанне і фактычна зрабілі гэтае перадавагоднае святочнае мерапрыемства адметным ды насычаным праблемнымі аспектамі. Было бачна, што супрацоўнікі бібліятэк сапраўды хваляюцца за будучыню дзіцячай кнігі, за дзіцячае чытанне, за дзяцей. Таму яшчэ раз — першы раз я зрабіў гэта падчас круглага стала — прапаную бібліятэкарам сістэмы даслаць свае матэрыялы і артыкулы па ўзнятай тэме, а таксама па ўсіх іншых праблемных пытаннях дзіцячага чытання ў “К”. Разам мы зможам болей.

Галоўная сцэна — гэта сцэна тэатра імя Я. Купалы, на якой упершыню ў гісторыі плануецца паказаць інклюзіўны спектакль з удзелам дзяцей, хворых на аўтызм. 29 лютага сямейны інклюзіў-тэатр “І” пад кіраўніцтвам Ірыны Пушкарвай прадставіць 3D-пастаноўку “Аднойчы ў вялікім горадзе” паводле апавядання Фёдара Дастаўскага “Мальчык у Хрыста на ёлке” пра хлопчыка, які страціў сям’ю і застаўся адзін у вялікім горадзе. Але потым судам трапіў на чараўную анёльскую ёлку, і атрымаў надзею на лепшую будучыню. Пераклад на беларускую мову ажыццявіла Вера Жыбуль. У пастаноўцы будзе задзейнічана каля 100 дзяцей, у тым ліку і хворы дзіцячы музычны школы мастацтваў № 10 імя Я. Глебава.

Сямейны інклюзіў-тэатр “І” працуе з 2016 года, ажыццяўляючы ўжо некалькі пастановак. Ён дапамагае дзецям з аўтызмам сацыялізавацца і развівацца праз творчасць.

— На самай справе першыя тры гады мы, мабыць, яшчэ вучыліся, — кажа прадзосар тэатра “І” Леанід Дзінэрштэйн. — А калі прыйшоў час спектакля “Аднойчы ў вялікім горадзе”, ужо многае ўмелі і нашы дзеці, і дарослыя, што з імі працуюць. Першыя паказы прайшлі з вялікім поспехам. І мы ўпэўніліся, што спектакль цікавы самаму шырокаму колу гледачоў — прычым людзям розных узростаў.

Сямейны інклюзіў-тэатр “І” не мае ўласнай пляцоўкі для рэпетыцый і выступленняў. Каб ажыццявіць пастаноўку на купалаўскай сцэне, патрабуюцца сродкі, і менавіта для гэтага створаны краўдфандынгавы праект, да якога падключыўся шэраг знаных асоб. Прапануецца мноства цікавых лотаў. Можна не проста ахвяраваць сродкі на добрую справу, але і, напрыклад, атрымаць індывідуальную трэнерку па муай-тай ад шматразовага чэмпіёна свету Віталія Гуркова. Хтосьці змагацца трапіць і на вялікі сольны канцэрт групы Nizkiz, а нехта будзе ішчылівы мець аб’явамент на ўсе прэм’еры Купалаўскага тэатра.

— Наш тэатр адчувае, што ёсць вялікая запатрабаванасць у праектах, звязаных з творчым развіццём дзяцей і падлеткаў, — расказвае кіраўнік аддзела развіцця тэатра імя Я. Купалы Вольга Кулікоўская. — Так, у межах праекта “Купалаўскі адкрывае сэрцы” мы дапамагам дзецям, якім па розных прычынах складана трапіць у тэатр. Вельмі чакаем адкрыцця Малой сцэны, на якой будучы стаяць менавіта дзіцячыя спектаклі. Яшчэ мы рыхтуем адукацыйны праект для старшых класаў — улетку правядзём два курсы па тэатральным мастацтве, зладзім конкурсы рэцэнзій і гэтак далей. І мы з вялікай радасцю даем магчымаць выступіць на нашай сцэне інклюзіўнаму тэатру “І”.

Летась у кастрычніку ў галерэі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў ладзілася выстава "Паводле старонак канадскіх дзённікаў", прысвечаная памяці мастака Юрыя Калядзенкі. Беручы да ўвагі, што ягонае імя вядома толькі шчыльнаму колу сяброў і знаёмцаў, што нічым надзвычайным у гісторыі акадэміі, а тым больш у гісторыі беларускага мастацтва Юрыя не адзначаўся, такі знак пашаны, на першы погляд, падаецца не надта лагічным. Аднак гісторыя складаецца не толькі з жыццяпісаў асоб першага шэрагу ў той ці іншай галіне. Што ж датычыць Юрыя Калядзенкі, дык фрагменты ягонага жыцця, адлюстраваныя ў ягоных жа малюнках-нататках, гэта цікавыя штрыхы на палатне рэчаіснасці і не надта далёкай даўніны. Да арганізацыі згаданай выставы сярод іншых спрычыніўся вядомы графік, выкладчык акадэміі Уладзімір Лукашык. Ягоны аповед пра сябра лёг у аснову гэтай публікацыі.

На вернісажы ў акадэмічным дворыку.

Фота Пётры ВАСІЛЕЎСКАГА

патрэбам ягонай сям'і, а было ў яго, дарэчы, дзве дачкі".

КЕНТАЎРА ЗАБРАЎ З СЯБОЮ...

"Прышоў ён некаж да мяне ў Палац мастацтва. Я там працаваў ужо. У Ратамку мы ездзілі ўсё радзей, дык у мяне на працы сустракаліся. Заішоў і кажа, я паеду ў Канаду. У яго быў сябра Валодзя Дз'яку, якога бацька музыкант — "невозвращенец" у свой час перацягнуў за мяжу. А як стала перабудова, як стала магчымым выпускшасца, ехаць куды хочаш, гэты Дз'яку напісаў Юрыя ліст, а мо пагэлафанаваў. Маўляў, езь... Прыязджай у госці. Толькі, каж, калі ты прыедзеш у госці, дык назад не паедзеш. Сам Юрка так казаў. Ён унутрана быў ужо настроены рвануць. Ён яшчэ работы свае сфатаграфаву, каб было што магчымым работадаўцам паказаць, а выву кентаўра, што захоўвалася ў мяне, з сабой забраў.

ні расці, што вельмі дарэчна — тут няма каму яго паліваць. "Юра быў чалавек, — гаворыць далей спадар Уладзімір, — які нікому ніколі не зрабіў подласці. Гэта быў вельмі чысты чалавек. Ён трохі нагавуў нейкае дзія. І яшчэ быў ён фантастычна адораны рысавальшчык. Юра пры пэўных варунках быў бы стаць першым рысавальшчыкам у Беларусі. А маляваў ён, як дэхаў. І гэта маляванне было асноўным зместам і сэнсам ягонага жыцця. Без гэтага ён бы не мог жыць.

Юрыя ўнутраны лад быў абсалютна гарманічны, але надзвычай асаблівы. Юра і паехаў у іншы свет, бо спадзываўся там ні ад каго не будзе залежыць".

Юрыя зыходна па натуре быў вандрунікам. Вярнуўшыся з войска, ён паехаў па Поўнач на заробкі на нейкую лесасэку. А на другі год у марагаладоўлі саўтас у горным Алтаі. Рабіў там афармілаўку і скарыстоўваў шчасліваю магчымасць ездзіць па гарах на конях.

На радзіму вярнуўся не толькі ягоны прах, але і работы, зробленыя ў Канадзе. "Летась у лютым пагэлафанаваў мне Ігар Герасіменка і кажа: "Ты ведаеш, Юра памёр". Юра перад смерцю прасіў каб Герасіменка, Тамара Голубева і я былі ягонымі душапрыказчыкамі па творчай частцы: вырашалі, што з гэтым скарбам рабіць. А гэта не адзін дзясятка альбомаў — маляваныя дзённікі. Мы ж нездарма назвалі так выставу "Канадскія дзённікі". Ён іх так не называў, але фактычна іх па гадах распісаў. Дзе ставіў дату, дзе не ставіў. Ці пісаў: маўляў, не памятаю, якое чысло.

Найлепшым чынам Юра-вядзнікі захаваюцца ў нейкім з дзяржаўных архіваў. Сёння іх каштоўнасць падаецца спірочнай, але калі прыйдзе гадоў 20 — 30, яны займеюць пэўную вагу. Хача б з тае прычыны, што мастак быў надзвычай цікавы. Патэнцыял быў закладзены мошны, але не рэалізаваны, як мог бы ні там, ні тут. Дакладней, тут, бо там ён нікому не быў патрэбны.

Выстава — гэта першы крок вяртання Юрыя Калядзенкі і ягонага мастацтва на радзіму. Дзею выставы ў галерэі БДАМ ухваліў рэктар акадэміі Міхаіл Барзана.

На першым этапе, пакуль вызначалася яе канцэпцыя, у справе бралі чыныя ўдзел Ігар Герасіменка і Тамара Голубева. Пра прысутнасць на вернісажы Юравага трэнера Яраслава Сарнацкага парупілася Наталя Юранава. Федэрацыя коннага спорту дастапагла з транспартам каб дапамагчы на імпрэзу спартыўнага каня. Зрабілі свой унёсак у справу адмысловае коннага спорту Уладзімір Вагнер і дызайнер Уладзімір Трафіменка. А ўладальніца каня дала дазвол на тое, каб яе прыгэжыя жывёла брала ў імпрэзе ўдзел. Экспазіцыю складалі малюнк-кі коней, якіх так любіў мастак Юрыя Калядзенка.

Пакручасты шлях кентаўра

Мастак — тутэйшы, дзённікі — канадскія

Пётра ВАСІЛЕЎСКАГА

ПРАЕКТ, НА ЖАЛЬ, НЕ РЕАЛІЗАВАНЫ

Уладзімір ведаў Юрыя яшчэ студэнтам. Абодва вучыліся на кафедры прамысловага мастацтва (так тады называліся дызайн) Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута, які пазней стаў акадэмія. Лукашык абараніў дыплом у 1976-м, Калядзенка — годна паэзія. Калі-нікالی яны сустракаліся ў калідорах вучэбных карпусоў, віталіся, але ніякіх агульных спраў не мелі. Пра Юрыя ведаў, што той любіць маляваць коней і займаўся конным спортам у Ратамцы, дзе пры Мінскім конным заводзе імя Льва Даватара месцілася Рэспубліканская школа верхавой язды.

"Мае аднакурснікі пыталіся, ці бачыў я, як Калядзенка коней малюе. Маўляў, здарова ў яго атрымліваецца. Яшчэ малое кентаўраў, і нават ведае, якімі мышцамі і які чалавечыя цела стывалася б з конскім, капі б кентаўры існавалі ў прыродзе. Браў я твае словы да ведама, і не болей таго. А пазнаёміўся з Юрам бліжэй праз год, як наш інстытут скончыў. Ужо не памятаю, зкой нагоды заішоў на кафедру і Юру там сустраць", — успамінае Уладзімір.

Калядзенка тады папрасіў яго дапамагчы зрабіць дыпломную работу, бо сам не паспявае. Рэч у тым, што Лу-

кашык яшчэ ў студэнцтве пудоўна валодаў тэхнікй аэраграфіі і не аднойчы дапамагаў дыпломнікам "задуць" планшты. З просьбай задуць прамаляваны на планшэце плакат звярнуўся да "Мастра-Аэраграф" і Юрыя.

"Недзе за тыдзень да абароны я прыйшоў у майстэрню да дыпломніку.

Падыходжу да дзвярэй і бачу на іх зробленую з пластыліну "мемарыяльную шыльду" з профільна Калядзенкі і надпісам "Тут жывіць і работавіць Юрыя Эрнэставіч Коляденка". Сам зліпну і выяву, і рэльефныя літары. Грукаюся, адчыняю дзверы. Бачу Юрыных аднакурснікаў, занятых сваімі планшэтамі. А сам Юра ў джынсах і куртцы спіць на голай панцэрнай сетцы, што стаіць пасярод пакоя. Расштурхалі яго хлопцы, і пачалі мы працаваць. Цэлы тыдзень па вечах.

Задуў я яму плакат. Прыгожа атрымалася. І яшчэ задуў выяву галавы каня з нейкімі стужкамі, медальмі. У яго праекта быў фірмовы стыль гэтай самай Рэспубліканскай коннаспартыўнай школы. Паколькі ён там займаўся, яму і далі такую тэму. Дарэчы, той праект і сёння глядзіцца сучасным, хіба што шрыфт памяняш. На абарону я не пайшоў, бо вельмі стаўся — спаць хацелася, і аж галава трышчэла ад шуму кампрэсара. Зноў жа для гэтага трэба было б з працы адпрощ-

Старонкі дзённікаў з выставы.

вацца..." — распавядае далей спадар Уладзімір.

Пра тую абарону была публікацыя ў "ЛіМе", асабліва быў адзначаны Юравы дыплом. Гэта акалічнасць падштурхнула аўтара дыпломнай работы і ягонага памагатага паспрабаваць праект рэалізаваць. Звярталіся за падтрымкай і да Юрынага трэнера Яраслава Пятровіча Сарнацкага, і да тагачаснай узыходзячай зоркі беларускага і савецкага коннага спорту Віктара Угромава, да дырэктара школы Яўгена Цярноўскага, да Анастасі Ганзюка, які ў Дзяржкамспорце курыраваў конны спорт. Размовы былі. Але да справы не дайшло. А шкада, бо ў дапрацаваным праекце была і рэжысура конных шоу, і нават стварэнне адмысловага бара пад назвай "Дзевяць масцей" (асноўных, класічных, конскіх масцей чатыры — глядая, рыжыя, вараная, шэрая, але Юрыялічыў яшчэ пяць найбольш распаўсюджаных).

ВЕРШНІК ПАВОДЛЕ ВЕСТЭРНАЎ

З таго часу досыць часта Юрыя і Уладзімір сталі ездзіць у Ратамку на пікнікі. Лукашык згадвае, што трэнэр Сарнацкі называў Юру каубоем. Вядла, наглядзеўшыся вестэрнаў, стаў ён, так бы мовіць, "касіць" пад амерыканскага яздака. Нават у электрычных, на якой Юрыя і Уладзімір ездзілі ў Ратамку, выглядаў як

каубой на кані з лейшамі ў руках. "Шпі ў поле, лясак, клалі агонь, — успамінае спадар Уладзімір. — Сядзім з пластмасавымі стаканчыкамі, а тут заводскі табун ходзіць ці маткі з жарабяткамі. Калі і галавіку пусціць на траву. Там жа такія прыгожыя пагоркі! Звычайна ў нядзелю ці суботу выпраўляліся. Я ж на рабоце. А ён на работу не спышаўся ўладкоўвацца, чакаў, калі яго ў армію забяруць".

Служыць жа яму давялося дэсантнікам у Мар'інай Горцы. На ягонае шчасце паспеў адслужыць да Афганістана. А то мог бы як скульптар Уладзімір Жбануў трапіць на сапраўдную вайну.

Пагчас службы ў войску прагучаў для Юрыя трывожны званок: выявілася алкагольная залежнасць. Праўда, да "чырвонай лініі" не даходзіла, але гэтая акалічнасць ужо пачала ўплываць на ягоныя стасункі з бліжнімі сябрамі.

Пасля войска Юрыя ўладкаваўся ў тую Ратамку мастаком-афарміцелем каб быць бліжэй да коней. Калі-нікالی браў заказы ў выдавецтвах. Выйшлі ў свет некалькі кніг з ягонымі ілюстрацыямі.

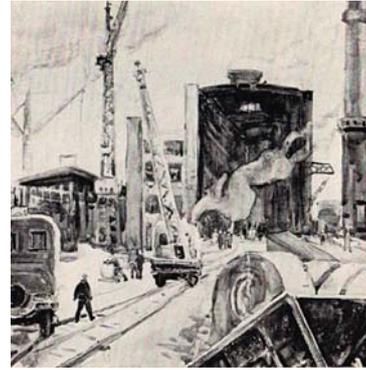
У Ратамцы ён часта на конях ездзіў. На конным заводзе шмат самай рознай працы, а людзей не стае. Дык раніцай, гадзін сем, кожны хто больш-менш умеў ездзіць, ехаў ў поле вярхом. Заробкі Юрыя не апаўдаламі

Аўтапартрэт. 1981 год.

Без назвы.

"Бабруйск пераўвасабляецца".

Творчасць Уладзіміра Аляксандравіча Дамарада непару́на звязана з Бабруйскам. У яго жывапісных творах адлюстраваны многія падзеі, якія адбыліся на абліччы горада, захаваны вобразы гараджан. Стылістычна яго работы прыналежаць да розных плыняў рэалістычнага мастацтва, перш за ўсё — сацрэалізму.

Як партрэтчыст Уладзімір Дамарад працаваў у розных тэхніках: алей, акварэль, па-стэль. Яго лінейныя ў сваёй аснове алоўкавыя партрэты перадаваюць калгасаў і вытворчасці рэгулярна друкаваліся ў газетам фотадзімкі таго часу, лепш даносілі вобраз і нават знешнія рысы. Ён таксама запомніўся як аўтар шматлікіх тэматычных карцін, як правіла, сюжэтна звязаных з мінулай вайной. Такія працы ўдзельнічалі ў многіх выставах, у тым ліку, самага высокага ўзроўню, пра іх пісалі ў газетах, добра адгукаліся мастацкія крытыкі.

Як сведка індустрыяльнага развіцця Бабруйска, Уладзімір Дамарад у сваіх акварэлях паказваў будаўніцтва новых заводаў і фабрык. У адрозненне ад чорна-белых фота тых часоў, яго акварэлі сталі маляўнічым летапісам, жывапісным сведчаннем развіцця нашага горада.

І яшчэ адна, вельмі прывабная, грань творчасці Уладзіміра Дамарада. У шматлікіх акварэльных пейзажах для нас адкрываецца тонкі лірызм, які захапляў прыгажосцю роднай прыроды, яе дзівоўнай няспешнасцю, цішынёй і бясконасцю. Пейзажы Бабруйшчыны — своеасаблівае люстэрка, у якім адбіваецца душа мастака.

Уладзімір Дамарад нарадзіўся ў Бабруйску ў 1919-м, калі горад быў заняты польскімі войскамі. Яго Alma mater — Віцебскы мастацкі вучылішча. Дамараду пашанцавала вучыцца ў такіх выдатных педагогаў як Леў Лейтман, Фёдар Фогт, Валентын Дзежыц, якія сталі для яго вытокаў віцебскай акварэльнай школы. Па завяршэнні навучальнага курса атрымаў накіраванне ў Бабруйскы калгасна-саўтасны тэатр, дзе ўдзельнічаў у афармленні шэрагу спектакляў. З 1942 года Уладзімір Дамарад на фронце, на працягу паўгода

Ён здабыў тэму

Да 100-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Дамарада

20 снежня ў Бабруйскім мастацкім музеі адкрылася выстава-рэтраспекцыя "Уладзімір Дамарад. Да 100-годдзя з дня нараджэння". Для гэтай урачыстасці супрацоўнікі музея падрыхтавалі відзапрэзентацыю з распевадам пра яго жыццё і мастацтва.

служыў снайперам на Цэнтральным фронце, затым быў пераведзены на камсамольскую працу: да самага канца вайны быў камсоргам палка. Пасля вяртання дадому зноў працаваў мастаком-пастаноўшчыкам, толькі ўжо ў Рускай тэатры Бабруйскай вобласці. Пачынаючы з 1950 года і на працягу ўсяго жыцця Уладзімір Аляксандравіч займаўся манументальнымі роспісамі, удзельнічаў у стварэнні мазаік у многіх школах Бабруйскага раёна.

Мастак — гэта самааднасць, гэта найперш напісаная і прадстаўленая ў экспазіцыях карціна. На рэспубліканскай выставе 1953 года значную ўвагу гледачоў і крытыкі прыцягнула да сябе работа Уладзіміра Дамарада "Ускладанне вянок" — найбольш творчы поспех мастака ў пасляваенныя гады. У той перыяд створэнне валькіх тэматычных карцін прыцягчынага зместу было агульнай тэндэнцыяй савецкага мастацтва, і Уладзімір Дамарад не заставаўся ў баку ад гэтага працэсу. Прыкладзём цытату з артыкула В. Яфрэмава ў абласной газеце "Савецкая Радзіма": "Сюжэт карціны прости. Знаёмы нам гарадскі сквер. У цені дрэў — помнік воінам, якія загінулі ў баях за вызваленне Бабруйска. Грозны танк як сімвал мужнасці і гераізму, узвышаецца над магільнай плітой генерал-маёра Бахарава. Каля яго група піянераў урачыста ўскладае вянок з жывых кветак. Недалёка ад іх у задумленні стаяць дарослыя. Іх твары суровыя і мужныя, позірк насыражаны".

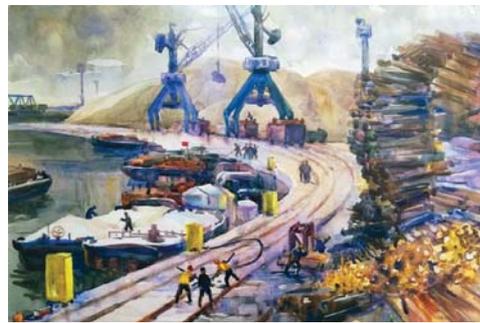
Яшчэ дзве яго працы — алоўкавы партрэт свінаркі Кірпічовай і плакат "Больш сакавітых кармоў жывёле" — прайшлі адбор на рэспубліканскай выставе 1955 года і ўдзельнічалі ў экспазіцыі твораў беларускіх мастакоў у Дэкадзе Беларускай культуры і мастацтва ў Маскве. Вытрыманьня ў эстэтыцы

сацрэалізму, яны мелі несумненны мастацкі вартасці і звярталі на сябе ўвагу на выставах, чым і можна растлумачыць рэгулярнае згадваанне яго імя ў прэсе. У першыя пяцінаццаць пасляваенных гадоў Уладзімір Дамарад працаваў у розных тэхніках, аднак у канцы 1950-х у ягонай творчасці пачынае прыкметна пераважаць акварэль.

1960-я гады ў мастацкім жыцці Бабруйска мы разглядаем як новы самастойны перыяд, які атрымаў сваё "аблічча", у першую чаргу, за кошт "прытоку" ў горад новых малых сіл. У 1961 годзе ў Бабруйску з'явіўся Сямён Абрамаў, у 1963 — Уладзімір Рубцоў, у 1964 — Уладзімір Самачарноў, праз два гады — Юрый Нікіфараў, неўзабаве — Эдуард Белугараў... Новая гляда мастакоў была актыўная ў творчасці, шмат выступаў і далёка не заўсёды працавала ў рамках сацрэалізму. Іх працы часта падвяргаліся крытыцы, аднак пра іх гаварылі, і прыкметна больш, чым пра мастакоў старэйшага пакалення. Новыя мастакі паступова, крок за крокам, адцягнулі сваіх старэйшых калег.

І толькі працы Уладзіміра Дамарада сістэматычна працягвалі адзначаць на выставах журналісты і мастацкія крытыкі. Неабходна адзначыць мастаку належнае. Ён злёў працуе "новы час", адрознаваць і ўбудаваць яго. Уладзімір Дамарад здабыў важны складнік сваёй творчасці, тое, што спрыяе фармаванню індывідуальнасці. Ён здабыў тэму. Менавіта ў 1960-я гады акварэльныя віды Бабруйска, які адбудоваўся, выкананыя ва ўжо складзенай акварэльнай тэхніцы сталага майстра, становяцца яго асноўнай тэмай на працягу перыяду. Гэта найбольш вядомая частка творчасці і своеасаблівае візітнае картка Уладзіміра Дамарада.

У 1969 годзе на персанальнай выставе з нагоды

"Бабруйская прыстань".

Без назвы.

"Раніца. Порт".

50-годдзя Уладзімір Дамарад паказаў калегам-мастам і гледачам сваё "новае" аблічча. Індустрыяльныя пейзажы Бабруйска дамінавалі ў экспазіцыі. Абраная тэма прадставіла аўтара гледачу летапісам, які адлюстроўваў гістарычны працэс, мастаком з выяўленым лагічным мысленнем. Творы дэманструюць упэўненны прафесіяналізм, следаванне традыцыям віцебскай акварэльнай школы. Наступныя персанальныя выставы пацвердзілі прыхільнасць мастака да абранай тэмы: індустрыяльныя пейзажы працягвалі займаць

у экспазіцыі найбольш значнае месца.

У шэрагу твораў Уладзіміра Дамарада адзначаны акварэлі, прысвечаныя будаўніцтву шыннага і фанера-дрэвапрадоўчага камбінатаў, ЦЭЦ-2. Машынабудаўнічага завода імя Леніна, рачной прыстані і сударамонтнага завода. Працы, у якіх адлюстравана Бярэзіна, вылучаюцца не толькі коларыстам, але і найбольш прыкметнай прысутнасцю ў іх жывой прыроды. Пра выставу Уладзіміра Дамарада бабруйскі журналіст Я. Гейкер пісаў: "Мастак умеє пе-

радаць убачаную гармонію індустрыяльнай прыгажосці і лірычнага рачнога прыволья. Ракой-працаўнічай мы бачым нашу Бярэзіну ў творчасці жывапісца..."

Творчыя перавагі Уладзіміра Дамарада складаліся на працягу доўгага часу. Ад выставы да выставы было заўважна, як фармавалася яго індывідуальнасць, як ён знаходзіў сваю пазнавальную манеру. У тэматычных карцінах, у індустрыяльных пейзажах мы бачым мастака, які працуе ў стыльскіх рамках свайго часу. Але даследчыкі творчасці заўсёды імкунца знайсці эстэтычную сутнасць мастака, бо ў ёй перш за ўсё і праяўляецца асоба аўтара.

Мы не сталі выключэннем і нашы пошукі прывялі да лірычных краявідаў, якія ў мностве прадстаўлены ў экспазіцыі нашай выставы-рэтраспекцыі. Іх шмат у розныя гады было створана ў ваколіцах Бабруйска. Пры разгляда гэтых работ вылучаецца асабліва кранальнае стаўленне мастака да прастораў роднай Бабруйшчыны. Акварэлі поўнага захваленнем аўтара гэтымі цудоўнымі мясцінамі. Як рэзюмавала мастацтвазнаўца Таццяна Карчаккіна: "Гэта не аднаасенныя эцюды, а складаныя па кампазіцыі і тэхніцы выканання пейзажы-настроі". Даламо да гэтага, што для мастака — гэта Радзіма, дарагія сэрцу мясціны, з якімі звязана ўсё яго жыццё, якія абуджаюць у душы святло і мяккасць, перанесеныя аўтарам у творы. Лірычныя пейзажы Бабруйшчыны, асабліва віды Бярэзіны з яе прастораў запіўных лугоў, прытокуў, азёр і крыніц кранаюць сваёй прыгажосцю, нікога не пакідаюць абьякавым.

Распавядаючы пра Уладзіміра Дамарада, нельга не сказаць аб яго дзіўнай працаздольнасці. Штодзень, пакуль на гэта былі сілы, мастак прыходзіў у майстэрню і працаваў. А вынікам упартай працы былі рэгулярныя персанальныя выставы, якія адбываліся кожныя пяць гадоў.

У кароткія радкі нельга ўмясціць аповед пра жыццё творчага чалавека. Можна толькі адзначыць нейкія асноўныя вехі доўгага шляху мастака, прайзвёны разам са сваёй краінай, убачыць яе культуру, традыцыі і ідэалогію. Мастацкая творчасць стала адлюстраваннем гэтага шляху, перадала жыццё Айчыны, як у трагічны перыяды, так і ў гады аднаўлення і развіцця эканомікі, зберагла вобразы людзей блізкіх і далёкіх, адкрывала прыгажосць і лірычнасць роднай прыроды. Такім мы убачылі бабруйскага мастака Уладзіміра Аляксандравіча Дамарада.

Генадзь БЛАГУЦІН,
вучоны сакратар
Бабруйскага
мастацкага музея
Фота аўтара

(Працяг.
Пачатак у №№ 43 — 51
2019-га, № 2 2020-га.)

Пасля “Чырвонага лісця” вядучы майстар “Беларусьфільма” Корш-Саблін бярыцца за экранізацыю эпопеі Якуба Коласа “На ростанях”. І адрознівацца ў драматургічнаму пастаноўцы: проза класіка, скажам шчыра, статчная, з мінімумам дыялогаў. А памкненні сцэнарыстаў Максіма Лужаніна — дарэчы, у мінулым сакратара Коласа — і ўжо дасведчанага Аркадзя Куляшова надаць падзеям кінематаграфічны рух і займальнасць сусветнага папярочніка ў “адыходзе ад першакрыніцы”.

ШКОЛА КОРША

Канешне ж, млявая неакрэсленасць літаратурнай асновы (хай і зробленай паводле знакамітага твора) ўрэшце далася ў знакі. Пра фільм крытыка пісала: “Устаноўка на велічавост, авантюрыяна прыстойка відэаізмэнцілі стыль романа”.

“Из кадра в кадр переходит прямолинейный деятель с “железной содержаностью”.

І яшчэ пра галоўнага героя: “...функцыя в схеме”.

Але я тады мала рупіўся пра адзнакі крытыкі: мяне вабіў сам працэс стварэння фільма! Дыялогі “Першыя выпрабаванні” стала працягам майёй “школы Корша”: пасля 1-га курса рэжыёра я працаваў на фільме ўжо ў статусе “асістэнта-практыканта”. Разам са мной праходзілі тую ж навуку таленавіты Валентын Вінаградцаў, Валерый Рыбараў і рана спачылы Коля Калінін.

Наша чашэўка з гэтай рэжысёрскай групы дапоўніла спіс прызвічаў з групы “Чырвоныя лісце”: Ніна Савва, Валерый Рубінчык і я. У далатак, рэжысёрам-дакументалістам стаў Рычард Ясінік, які таксама працаваў з майстрам. Алсоль высноўка: Корш беспамылкова браў да сябе ў памочнікі толькі тых, хто хацеў стаць рэжысёрамі — і стаў!

І яшчэ. Зварніце ўвагу на фота рабочага моманту: Корш, Булінскі і я — усе ў галыштуках. Корш, маю сцвярджаю, быў модалікам. Ён нават на выбар натурны выязджаў у светлым касцюме. Тое самае тычылася і апэратара Андрэя Булінскага.

Майстры нас не павучалі, а сваім прыкладам паказвалі, як трэба адчуваць сябе пры стварэнні фільма. Гэта быў наступны клас кінашколы, нашых універсітэтаў.

У “Першых выпрабаваннях” Корш заняў пяць маладых актэраў, трое з якіх толькі што скончылі ВГИК: Наташа Кусцішчына, Лена Карнілава, Эдуард Ізотаў. Але далей іх жыццёвы і творчы лёс складалася неакрэслена.

Затое сапраўдным адкрыццём стала таленавітае

пераўвасабленне Мікалая Яромэнкі: выскowy настаўнік-пяка, які адыходзіць ад паплекнікаў, апускаецца ў побыце. На жаль, актэру больш не давядзецца іграць вострахарактарных, “несімпацічных” персанажаў: яго ў далейшым запыклілі на ролях міністраў ды генералаў — усе ў мундзірах, капялюшах, пры галыштуках.

Але “лэжкую руку” на адкрыццё талентаў Корш не страціў: ён запрасіў пісаць музыку маладога тады Яўте-

дзёры: “41-шы”, “Балада пра салдата”, “Ляццэ жураўлі”, “Чыстае неба”, “Чалавек на радзёўся”.

Невысокая якасць прадукцыі — перш за ўсё, праз бальдынасць драматургіі.

Такой жа невыразнай атрымалася і драма “Дзень, калі спаўняецца трыццаць год”. Але варта адзначыць, што яна адкрыла імя незвычайнага рэжысёра: Валентын Вінаградцаў. Яму выпадзе зняць на “Беларусьфільме” стужкі спрэчныя, супярэчлі-

І трэцяя. Абноўленую студыю ўзначаліў дасведчаны арганізатар, былы дырэктар Віцебскага драмтэатра Іосіф Дорскі.

Ён зрабіў галоўнае: усіх забяспечыў працай. Раздаў маладым рэжысёрам 2—3-частэкавыя навелы з гісторыі камсамола — маўляў, тварыце, паказвайце сябе! Альманах называўся “Апаўднёны пра юнацтва”.

З чатырох аўтараў навел дзве неўзабаве будуць праслаўляць студыю ўжо поўнаметражнымі карцінамі: Віктар Тураў і Барыс Сцяпанав.

У цітрах з’явіліся прозвішчы, якія замільгаюць і ў шмат якіх наступных нашых фільмах: апэратары Анатоль Забалоцкі і Ігар Рамішэўскі, мастакі Яўтэн

але ператворанымі ў лялькі. Тым жа прыемам ён скарыстаецца праз 20 гадоў у сваім апошнім фільме “Палёт у краіну пачвару”, дзе я сыграў брыдкага шпегі — і, натуральна, ператвараўся ў ляльку.

Услед за “Чараўніком” Уладзімір Сяргеевіч экранізуе папулярную п’есу-казку Тамары Габэ “Горад майстроў”. Карціну паглядзелі, злаецца, усе дзеці СССР. Прэса жакі заходзіла ад захапленняў. У Бычкова — карт-бланш для выбару наступнага сцэнарыя. І ён зробіць найлепшы, бліскучы выбар!

Толькі вось гэтая праца асудзіць і яго, і паплекніцаў, ды і ўсю студыю на няшчасце.

мошным сцэнарыі Міколы Садковіча. У галоўнай ролі яшчэ мала каму вядомы Алег Янкоўскі. Ёсць сцэна, дзе ён разам з братам — па экране і па жыцці, — з нашым Расціславам Янкоўскім, які граў Івана Скарына. Гэта будучыя народныя артысты СССР. Унікальны выпадак у гісторыі кіношнанага радства!

ЗАГРУЗНУЦЬ І ПОБЫТАВА ДРАМЕ

Ігар Дабралюбаў адвучыўся ва ўніверсітэце, але праз любоў да мастацтва пайшоў у актэры ТЮГа, а затым скончыў ВГИК. Пасля дэбютнай 2-часткавай навелы “Мост” ён упэўнена стварае карціну “Іду шукаць” — пра перыпеты стварэння першых ракет. На адрас іх канструктара ідуць паклёпы, абывавачванні у наўмысна няўдалых справах. У ролі вельмі добра ўжываўся Георгій Жжонаў: сыграў пранікнёна, стрымана. Што такое рэпрэзі, ён добра ведаў па жыцці.

Вучань Міхаіла Рома Дабралюбаў заняў годнае месца ў нашым кіно. У 68-м выхадзіць яго “Іван Макаравіч”: хлопчык-сірата ў вайну працуе ў тыле на такарным станку. Гэты фільм Дабралюбава — яго лепшы ў тым дзесяцігоддзі, ён быў абсалютна ўзнагародзім, унесены прэсай. Наступны трыумф будзе не вельмі хутка — праз 15 гадоў, “Белья росы”.

А вось наступныя пасля “Івана Макаравіча” працы — “Крокі па зямлі”, “Шчаслівы чалавек” — не сталі вяхой у творчасці рэжысёра: блякля нецікавыя сцэнарыі, адраваўныя ад рэаліі Беларусі, спрэс маскоўскай актэрскай абсада...

Такімі ж шараговымі выглядаюць і наступныя карціны Іосіфа Шульмана: ён аніяк не можа выбрацца з нуднага неакрэсленага жанру “побытавая драма”. Вось, напрыклад, экранізацыя рамана Івана Шаманіна “Крыніцы”: ва ўспамінах герояў тэма вайны, асірожнае, як заўсёды ў гэтай пісьменніка, асуджэнне былых недахопаў сістэмы, блякля прапісанія характары...

Услед ідзе кволя, зусім незаймальны дэтэктыў “Чужое імя”. Ізноў рэхам тэма вайны — на тое ж і “Партызанфільм”. Далей — маркотная судовая жуыка “І нікога іншы”. Усё адарвана ад Беларусі, у ролых спрэс масквічы ці прыбалты. Гэтаксама будзе і ў наступнай стужцы Іосіфа Абрамавіча “Неспалізаннае каханне”: сцэнарныя схемы, іграюцца сітуацыі, а не характары. У рэцэнзьях — спагдалівае зааочнае пахлупанне па плячы ветэрана вайны і кіно.

І тут ізноў на поўную моц падаў голас мэтр...

Уладзімір АРЛОЎ,
кінарэжысёр

Фота з архіва аўтара і з Сецева

Працяг — у наступных нумарах “К”.

Рывок з нізкага старту

Да 95-годдзя беларускага кіно

Кадр з фільма “Я, Францыск Скарына”.

на Глебава. З той карціны кампазітар пачаў адлік сваіх кінапрацаў — агулам іх болей за сорак.

Потым ён узгадваў: — Корш нервуецца: “Тут у Чайкоўскага ігралі б трубы!” Я ў адказ: “А ў нас будуць вяланчэлі”. І Корш заждаўся.

З тае карціны мы з Жэнем влі адлік нашага сяброўства: сорак гадоў!

За не нарта паспяховай экранізацыі эпопеі Коласа па законе карцінаў церазпаплекішы павінен ісці яго ўдалы фільм. Так яно і адбудзецца! Але пра гэта паазней.

НЕ ВЫШЭЙ ЗА СЯРЭДНІ ўзровень

Тым часам, на студыі, якая ўсё яшчэ туліцца ў Чырвоным касцёле, новыя фільмы здымаюць франтавікі. Рычард Віктараў, які заўсёды абаяраецца на кіёчак пасля атрыманнага яшчэ юнаком ранення, выпускае “Наперадзе круты паварот”. Іосіф Шульман і Георгій Удавенкаў — высковую драму “Строгая жанчына”. Мікалай Фігуроўскі — “Веснавія навалніцы”.

Затым Шульман урэшце запускаецца і з карцінай на “сваго” тэму — “Чалавек не злаецца” — пра выратаванне ў вайну сцяга дзвіжы.

Але трэба прызнаць: карціны гэтыя не ўзніклі хоць крыху вышэй за сярэдні ўзровень. Халі экраны ўжо запынлілі савецкія кінаш-

выя, з прыкметным успывам тагачаснай моды ў сучасным кінематографе: мы ж тады “ўзахлёб” глядзелі на закрытых паказах бляганы твор “Летась у Марыенбадзе” Алена Рээнэ, нуднавата-напружанага загадкі Антаніёні, з першага прагледу малаўцімны “8 1/2” Феліні...

для маладых летуценнікаў

І вось, напачатку 60-х беларускі кінематограф скаланулі тры паплекі, і адбыліся яны амаль адначасова.

Першая. Вытворчасць мастацкіх карцін перамясцілася ў новы кінастудыйны комплекс на праспекце, які тады яшчэ насіў імя Сталіна, а потым шмат разоў мяняў назву — у будынак № 98.

Другая. На новую кінастудыю прыбыў вліклі атрад таленавітай моладзі, якая прагнула рэалізацыі: рэжысёры, актэры, апэратары, мастакі — усе са спецыяльнай кінаадукацыяй. Рэжысёры, канешне ж, прывядуць з сабой сцэнарыстаў свайго пакалення — з новымі думкамі і падыходамі.

Рабочы момант: апэратар Андрэй Булінскі, Уладзімір Арлоў (стаіць) і Уладзімір Корш-Саблін.

БРАТЫ ПА ФІЛЬМЕ І ПА ЖЫЦЦІ

Дырэктар студыі Іосіф Дорскі пра гэта не дазнаецца: у 1964-м загіне ў аўтакатастрофе. Колькім выдатным творцам

ён паспееў даць пляцоўку для старту!

Глыбокі сцэнарыі “Апошні хлеб” Валдыма Трүнкіна — ён жа аўтар “Беларускага вавала”, — і першы поўнаметражны фільм Барыса Сцяпанова: упэўненая дакладная рэжысура, вынаходліва праца апэратараў Забалоцкага і Марухіна, кранальныя пераўвасабленні актэраў!

Але на двары — 63-ці год: правал эканамічных кіданняў імпульсіўнага генсека Хрушчова. Краіна закупіла зерне ў Амерыцы — а тут крамола ўжо ў самой назве! Цікавы і сёння фільм ашанілі па самай нізкай катэгорыі ды пусцілі нейкім пятым экранам па фабрычных клубках.

Наступная карціна Сцяпанова — прафесійна на прыступку вышэй: экранізацыя шчырай наватарскай прозы Васіля Быкава “Альпійская балада”. На экран не зліты непалзельны дует: Станіслаў Любышын і наша Люба Румянцава. Прызвы, дыпломы, узнагароды фестывалі атрымлівае і фільм, і актэры, і апэратар Анатоль Забалоцкі.

Сцяпанав пашырае межы творчасці і бярыцца за гісторыка-біяграфічны матэрыял “Я, Францыск Скарына” па

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.";
■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.";
■ "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.". **"Сусвет Яэна Драздовіча".**
Выставы:
■ Выставачны праект Зоі Літвінайвай **"Знакі творчай волі"** — да 19 студзеня.
■ Выстава **"Аман: жамчужына Усходу. Рамесная сладчына"** з калекцыі Нацыянальнага музея Султаната Аман — да 19 студзеня.
■ Выстава **"Шрага Царфін. Рух да святла"** — да 19 лютага.

■ Выстава **"Заўсёды гатовы, храбрэвочы..."** Мастак і вобраз Прорысы і абразы XVIII — XIX стст. — да 1 лютага.
■ Выстава **"Без шкла. 12 акварэляў Вячаслава Паўлаўца"** — да 17 лютага.

Філіялы музея МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛЮВЫ XIX СТ."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы";
■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковча";
■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў В. РАЎБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава **"Повязь часоў"**, якая знаёміць з багаццем вобразаў традыцыйнага ручніка.
■ Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтве паясоў альбо самопалляценні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.
Экспазіцыі:
■ Абноўленая экспазіцыя **"Старажытная Беларусь"**.

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.
■ 18 — **"Ганна Карэніна"** (балет у 2-х дзеях на музыку П.Чайкоўскага). Дырыжор — Андрэй Галанаў. Прэм'ера.
■ 19 — **"Бядарэка"** (балет у 3-х дзеях) Л.Мінкуса. Дырыжор — Мікалай Калядка. Пачатак а 18-й.
■ 19 — **Канцэрт "Французскія фантазіі"**. Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 18.30.
■ 21 — **"Макбат"** (опера ў 3-х дзеях) Дж.Вердзі. Дырыжор — Іван Касцянін.
■ 22 — **"Спартак"** (балет у 3-х дзеях) А.Хачатуряна. Дырыжор — Мікалай Калядка.
■ 23 — **"Травіята"** (опера ў 4-х дзеях) Дж.Вердзі.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:
магазіны "Белсаюздрук"
Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
Проспект Незалежнасці, 44.
Вуліца Валадарскага, 16.

■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ Бестэрміновая акцыя **"Адзіны білет"**, якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
■ Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка **VKL3D**.
■ Акцыя **"Вольнае п'яніна"** — кожны дзень з 16.00 да 19.00.
Выставы:
■ Выстава **"Беларусь: адраджэнне духоўнасці"**.
■ Выстава **"Ад рымскага дзяннярды да беларускага рубля"**.
■ Выставачны праект **GEAGRAFIJA** (работы беларускіх мастакоў, створаныя падчас падарожжаў і пленэраў у розных краінах) — з 24 студзеня да 9 лютага.
■ Выстава ізраільскага фотамастака Барыса Равіна **"Вера. Людзі. Краіны"** — да 3 лютага.
■ Фотавыстава **"Экспедыцыя працягласцю ў жыццё"**, прысвечаная памяці археолага і нумізмата Аляксандра Плавінскага (1952 — 2019) — да 2 лютага.
■ Навагодні выставачны праект **"Музей ёлачных цацак"** — да 20 студзеня.

кiёскі "Белсаюздрук"
ст.м. "Наміга", вул. М. Багдановіча.
Проспект Пераможцаў, 5.
Вуліца Рабкораўская, 17.
Проспект Незалежнасці, 68, В.
Вуліца Лабанка, 2.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях";
■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX ст."; "Тэатральная культура Беларусі XX ст.". ■ Выстава **"Білет у савецкае дзяцтва"** — з 20 студзеня да 24 лютага.

ГАСЦЬЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА
г. Мінск, вул. Старавіленская, 14.
Тэл.: 286 74 03.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава **"Час казак"** (прадстаўлены аўтарскія лялькі, вырабы з лямца, арт-аб'екты, графіка і шмат іншага) — да 2 лютага.
Майстар-класы:
■ Музейныя заняткі **"Тэатральная лялька"** для дзяцей 5+.
■ Інтэрактыўныя музейныя заняткі **"Асновы акцёрскага майстэрства"** для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО
г. Мінск, вул. Сьвярдлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.
■ Пастаянная экспазіцыя **"Гісторыя беларускага кінематографу"**.
■ Выстава фатаграфій вядомага ўкраінскага аўтара Аляксандра Прымака **"Святло"** — да 2 лютага.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.
Палацавы ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выставачны праект **"Час гарбаты"** з фондаў музея — да 20 студзеня.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАГО ДРАМАТУРГІ"
г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 154 04 44.
■ 18 — **"А ці будзе заўтра"** ("7 дзён без антракту") Д.Багаслаўскага.
■ 19 — **"Паляванне на сябе"** (не камедыя) А.Вампілава.
Дырыжор — Андрэй Галанаў.
■ 24 — **"Спячача прыгажуня"** (балет-феерыя ў 2-х дзеях з пралогам і эпілогам) П.Чайкоўскага. Дырыжор — Мікалай Калядка.
■ 24 — **Канцэрт "Я люблю цябе абдымаю..."**. Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 19.30.
■ 25 — **"Лялечны галандзец"** (опера ў 3-х дзеях) Р.Вагнера. Дырыжор — Алес Лясун.

■ Гістарычны квест **"Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў"**. Па папярэдніх заўячак.
Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці
Вул. Гейсіка, 1.
■ Выстава работ Анатоля Ляцко **"3 любоўю да пейзажу"** — да 18 лютага.
Ратуша:
г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квест **"Выходкі старога захаваўніка"**. Па папярэдніх заўячак.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"
г.п. Мір, Караліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Міжнародная выстава гістарычных карт **"Аб'ядноўваючы прастору і час"** — да 29 сакавіка.
■ Тэатралізаваная экскурсія **"Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях за стагоддзі"**.
■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі **"У гасці да Пяне Каханку"**.
■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі **"Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя"**.
■ Тэматычная экскурсія з элементамі квеста для дзяцей **"Інтрыгі Купідона"**.
■ Музейныя камунікацыйныя праграмы: **"Табе, нашчадак... у добры дар..."**, **"Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак"**, **"Капрызы моды раікаю"**.
■ Квест **"Белы слон"**.
■ Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія **"Чароўная гісторыя ў Мірскім замку"**.
■ Правядзенне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вяселля.
■ Музейная фоталяпоўка.

ДЗЯРЖАВНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА
г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.
Экспазіцыі:
■ **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
■ Экспазіцыя **"Склеп"** на сядзібе Якуба Коласа.
■ Выстава **"Песняры зямлі беларускай. Міцкевічы: ад Адама да Канстанціна"**.
■ Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
■ Тэатралізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
■ Музейныя майстар-класы і заняткі.
■ Мультимедыйны комплекс **"Чалавек. Асоба. Час"**.
■ Пешая экскурсія **"Мясцінамі Коласа ў Мінску"**.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАВНАСЦІ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 11.
■ Пастаянная экспазіцыя **"Сучасная гісторыя Рэспублікі Беларусь: 1991 — 2017 гг."**.
МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 06 33.
Экспазіцыі:
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя участкі, рэдкія віды жывёл".
■ Выстава **"Магія дзікіх"**.

БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАВНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.
■ Пастаянная экспазіцыя.

■ 21 — **"Мудрамер"** (сатырычная камедыя) М.Матукоўскага.
■ 22 — **"Ліфт"** (хроніка аднаго злчынства) Ю.Чарняўскай.
■ 23 — **"Кар'ера доктара Рауса"** (гістарычна недакладная трагікамедыя) В.Марціновіча.
■ 24 — **"Тры Жызылі"** (драма) А.Курэйчыка.
■ 25 — **"Сірожа"** (жыццё ў дзвюх эпохах) Ю.Чарняўскай. Прэм'ера.

■ Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квест-гульні **"Таямніцы дома Песняра"**.
Акцыі:
■ **"Самы лепшы дзень"** (дзень нараджэння ў музей).
■ Вiшыванне ад музея, фотасесія **"У дзень вяселля — у музей"**

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.
Філіялы Музея
ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.

■ Адноўленая экспазіцыя **"Адркнёць жываліцы"** (візуальная рэтрспектыва творчасці народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва).
■ Выстава **"Чароўны свет выштых карцін"** — да 2 лютага.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА
г. Мінск, пл. Сьвабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечаная Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхалу Савіцкаму.
■ **"Мінск губернскай. Шляхецкі побыт"**.
■ Выстава **"Дамскія штучкі"** — да 20 студзеня.
■ Выстава сучаснага мастацтва **"Мінск — Парыж"** — да 19 студзеня.
■ Выстава **"Пекін вачыма фатаграфу з Беларусі"** — да 2 лютага.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША
г. Мінск, пл. Сьвабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.
Выставачныя практы:
■ **"Мінск у гістарычнай прастору. Картаграфічны кабінет"**.
■ **"Мінск сярод сяброў. Гарды-пабрацімы сталіцы Беларусі"**.
■ **"Археалагічныя артэфакты ў XII — XIX стст."**
■ Рэдкія галарамы з серыі **"Скарбы Зямлі Беларускай"** — да 12 студзеня.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.
■ **"Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж"** (пастанаянная экспазіцыя (пастанаянная экспазіцыя)

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"
звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас [kultura@tut.by!](mailto:kultura@tut.by)

па гісторыі жывага транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
■ Віртуальная гульні **"Карэтны майстар"**.
ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.
■ Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2.
■ Пастаянная экспазіцыя.
ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.
Экспазіцыя:
■ **"Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

АРТ-ГАСЦЬЎНЯ "ВЫСОКАЕ МЫСТА"
г. Мінск, вул. Герцэна, 2а.
Тэл.: 321 24 30.
■ Выстава маладых выкладчыкаў Мінскага дзяржаўнага мастацкага каледжа імя А.К. Глебава **"Свой твар"** — да 16 лютага.

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЗНАУЧНЫ МУЗЕЙ
г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2.
Тэл. (8-01597) 2 14 70.
■ Пастаянная экспазіцыя: **"Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны"**.
г. Навагрудак, вул. Мінская, 64-66.
■ Экспазіцыя: **"Музей яўрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне"**.

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА ў НАВАГРУДКУ
г. Навагрудак, вул. Леніна, 1.
Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).
■ Пастаянная экспазіцыя: **"Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча"**.
■ Пастаянныя выставы: **"Святло кухні Міцкевічаў"**, **"Малюнк сельскага жыцця"**, **"Пан Тадэвуш"** праз час і народы".
ГАЛЕРЭІ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"
г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.
■ Персанальная выстава Юрыя Крупнякова **"Старонкі калекцыі. Маё мястэчка"** — з 23 да 31 студзеня.